

MONOGRAFIYA

OLIJ TA'LIM TIZIMIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING INNOVATION MECHANISMS

INNOVATSIYA TEKNOLOGIYA KOMPETENSIYA RIVOJLANISH SIFAT BILIM

• SODIQOVA BAXTIGUL IBODULLAYEVNA
ABDURAXMONOVA DURDONA DAVRONOVNA
ABDURAXMONOV DOSTONBEK DAVRON O'G'LI
• XUDOYOROVA GULYOR DONIYOR QIZI

Kitob quyidagi ko'rsatilgan
muddatda topshirilishi shart

Oldingi foydalanishlar
miqdori

--	--

ovasion

SODIQOVA BAXTIGUL IBODULLAYEVNA
ABDURAXMONOVA DURDONA DAVRONOVNA
ABDURAXMONOV DOSTONBEK DAVRON O'G'LI
XUDOYOROVA GULYOR DONIYOR QIZI

OLIV TA'LIM TIZIMIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING INNOVATSION MEKANIZMLARI

Monografiya

Yulduz nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent - 2026 yil

KBK:74.480.2

BBK:74.58ya73

R4

Sodiqova B.I., Abduraxmonova D.D., **Abduraxmonov D.D.**, Xudoyorova G.D.,
"Oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning innovatsion mexanizmlari" - Monografiya. Lap Lamber publishing nashriyoti - 2026 yil. 64-bet

Mazkur monografiya zamonaviy oliy ta'lim tizimini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish hamda pedagogik jarayonlarni innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish masalalariga bag'ishlangan dolzarb ilmiy-amaliy tadqiqot hisoblanadi. Asarda oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari chuqur tahlil qilingan bo'lib, innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishning samarali mexanizmlari ilmiy asosda yoritilgan.

Kitobning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, unda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning xalqaro tajribasi qiyosiy tahlil asosida o'rganilib, ularni milliy oliy ta'lim tizimiga moslashtirishning amaliy yo'llari ko'rsatib berilgan. Muallif tomonidan raqamli pedagogika, interaktiv o'qitish metodlari, kompetensiyaviy yondashuv, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim texnologiyalari va masofaviy ta'lim platformalarining imkoniyatlari ilmiy asosda yoritilgan.

Monografiyada oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda uchraydigan mavjud muammolar chuqur tahlil qilinib, ularni bartaraf etishning tashkiliy-metodik mexanizmlari taklif etilgan. Ayniqsa, ta'lim jarayonini raqamlashtirilib, professor-o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish, elektron ta'lim resurslarini takomillashtirish hamda xalqaro standartlarga mos pedagogik muhit yaratish bo'yicha berilgan tavsiyalar alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kitobning ilmiy yangiligi ilg'or pedagogik texnologiyalarni oliy ta'lim tizimiga joriy etishning kompleks innovatsion modelini ishlab chiqilganligida namoyon bo'lib, unda nazariya va amaliyot uyg'unligi ta'minlangan bo'lib, ilmiy qarashlar aniq dalillar, tahliliy materiallar va zamonaviy pedagogik konsepsiyalar asosida bayon etilgan.

Taqrizchilar:

Mirzohamedov Muxtor Mavlonovich - Tojikiston Respublikasi Bobojon G'ofurov nomidagi Xo'jand davlat universiteti O'zbek filologiyasi kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori.

Rahimova Sulurxon Jumaniyozovna - Urganch davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi mudiri, dotsent., filologiya fanlari doktori (DSc)

Yakubova Firuza Yusufovna - Mirzo Ulug'bek nomidagi Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti Xorijiy tillar kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD).

Supiyeva Buxolida Abduvaliyeva - Renessans ta'lim universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

Sodiqova B.I., Abduraxmonova D.D., Abduraxmonov D.D., Xudoyorova G.D.,
Yulduz nashriyot-matbaa ijodiy uyi - 2026 yil

Annotatsiya

Mazkur monografiyada oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning innovatsion mexanizmlari, ularning nazariy-metodologik asoslari hamda samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion pedagogik yondashuvlarning ta'lim sifati hamda talabalar kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning tashkiliy, metodik va texnologik mexanizmlari asoslab berilgan. Monografiya pedagogika sohasi tadqiqotchilari, professor-o'qituvchilar, doktorantlar, magistrantlar va ta'lim tizimi mutasaddilari uchun mo'ljallangan.

Аннотация

В данной монографии научно проанализированы инновационные механизмы внедрения передовых педагогических технологий в систему высшего образования, их теоретико-методологические основы и практическая эффективность. В исследовании раскрывается роль цифровых технологий, интерактивных методов, дистанционных образовательных платформ и инновационных педагогических технологий в повышении качества образования и развитии профессиональных компетенций студентов. Кроме того, обоснованы организационные, методические и технологические механизмы внедрения современных педагогических технологий в систему высшего образования. Монография предназначена для исследователей в области педагогики, профессорско-преподавательского состава, докторантов, магистрантов и специалистов систем образования.

Annotation

This monograph scientifically analyzes the innovative mechanisms for implementing advanced pedagogical technologies in the higher education system, their theoretical and methodological foundations, and practical effectiveness. The study highlights the role of digital technologies, interactive teaching methods, distance learning platforms, and innovative pedagogical approaches in improving the quality of education and developing students' professional competencies. It also substantiates the organizational, methodological, and technological mechanisms for integrating advanced pedagogical technologies into higher educational institutions. The monograph is intended for researchers in pedagogy, university professors, doctoral and master's students, as well as education system specialists.

DENOV TADBIRKORLIK
VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI ARM

№ 38/47

M U N D A R I J A

KIRISH.....	6
I BOB. ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	6
1.1. Ilg'or pedagogik texnologiyalar tushunchasi va ularning mohiyati.....	6
1.2. Oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari.....	13
1.3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning xalqaro tajribasi.....	19
II BOB. OLIY TA'LIMDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING AMALIY MEKANIZMLARI	24
2.1. Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish.....	24
2.2. Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining integratsiyasi.....	29
2.3. Talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	33
III BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	34
3.1. Oliy ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari.....	34
3.2. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish.....	43
3.3. Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbollari.....	48
XULOSA.....	51
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	54
ILOVALAR.....	57

KIRISH

Indon moliyosida kechayotgan globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan tub o'zgarishlar oliy ta'lim oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy taraqqiyot davrida jamiyatning intellektual salohiyatini yuksaltirish, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash va ta'lim sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish har bir davlatning ustuvor vazifalaridan biriga aylangan. Bu jarayonda oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish, innovatsion o'qitish metodlarini qo'llash va ta'lim jarayonini raqamli transformatsiya qilish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Raqamli kunda dunyo ta'lim tizimida an'anaviy o'qitish usullaridan innovatsion, interaktiv, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim modeliga o'tish jarayoni kuzatilmoqda. Raqamli pedagogika, sun'iy intellektga asoslangan ta'lim platformalari, masofaviy ta'lim texnologiyalari, virtual laboratoriyalar va elektron ta'lim resurslari zamonaviy ta'lim jarayonining ajratmas tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Ushbu jarayon oliy ta'lim mutaxassislaridan o'quv jarayonini yangicha tashkil etishni, professor-o'qituvchilardan esa ilg'or pedagogik texnologiyalarni chuqur egallashni va amaliyotga tatbiq etishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasida ham oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uni talqin ta'lim standartlariga moslashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi", 2024-yilga yilgacha mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi, shuningdek, ta'limni rivojlantirishga oid qator qaror va farmonlar oliy ta'lim sifatini oshirishning muhim harakati sifatida yaratildi. Mazkur hujjatlarda ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'quv jarayonini raqamlashtirish, talabalar kompetensiyalarini rivojlantirish va professor-o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni oliy ta'lim tizimiga joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal

etish, kreativ yondashuv, tahliliy tafakkur va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, case-study, blended learning, adaptive learning va raqamli platformalardan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida uchrayotgan asosiy muammolardan biri innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarining yetarli darajada takomillashmaganligidir. Ayrim hollarda ta'lim jarayonida zamonaviy texnologik vositalardan foydalanish yuzaki xarakter kasb etib, ularning metodologik asoslari yetarlicha chuqur anglanmaydi. Shuningdek, professor-o'qituvchilarning raqamli pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish, elektron resurslar bazasini kengaytirish, masofaviy ta'lim infratuzilmasini takomillashtirish zarurati mavjud.

Mazkur monografiyaning dolzarbligi aynan oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning innovatsion mexanizmlarini ilmiy asoslash, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha nazariy hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bilan belgilanadi. Tadqiqotda pedagogik texnologiyalarning nazariy-metodologik asoslari, ularni oliy ta'lim muassasalari faoliyatiga tatbiq etishning zamonaviy usullari, xalqaro tajribalar va raqamli transformatsiya sharoitidagi istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilinadi.

Monografiyaning maqsadi oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning innovatsion mexanizmlarini ilmiy asoslash hamda ularning samarali amaliy modelini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: ilg'or pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslarini tahlil qilish; oliy ta'limda innovatsion pedagogik yondashuvlarning amaliy ahamiyatini o'rganish; raqamli ta'lim muhitining pedagogik imkoniyatlarini aniqlash; xalqaro tajribalarni tahlil qilish; ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning innovatsion mexanizmlari tizimli ravishda o'rganilib, zamonaviy raqamli muhit sharoitida ularni takomillashtirishning nazariy modeli ishlab chiqilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida interaktiv, raqamli va

kompetensiyaviy yondashuvlarni integratsiyalashtirish holda qo'llashning samarali mexanizmlari asoslab berilgan.

Monografiyaning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki, unda ilgari surilgan ilmiy asoslar va metodik tavsiyalar oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini takomillashtirish, pedagogik texnologiyalarni amaliyotga samarali tatbiq etish, professor-o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur monografiya pedagogika sohasi tadqiqotchilari, professor-o'qituvchilar, doktorantlar, magistrantlar, oliy ta'lim muassasalari rahbarlari hamda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish masalalari bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar uchun mo'ljallangan bo'lib, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'rganish va amaliyotga joriy etishda muhim ilmiy-metodik manba bo'lib xizmat qiladi.

I BOB. ILG'OR PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNING NAZARIY- METODOLOGIK ASOSLARI

1.1. Ilg'or pedagogik texnologiyalar tushunchasi va ularning mohiyati

Zamonaviy ta'lim tizimining jadal rivojlanishi, globallashtirish jarayonlarining kuchayishi hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim sohasiga keng kirib kelishi pedagogik faoliyatni yangi bosqichga olib chiqishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalari oldida na'fatdan nazariy bilimga ega, balki mustaqil fikrlaydigan, muammoli vaziyatlarni hal qila oladigan, kreativ yondashuvga ega bo'lgan, zamonaviy kasbiy kompetensiyalarni egallagan mutaxassislarni tayyorlash vazifasi turibdi. Bunday vazifalarni samarali amalga oshirishda ilg'or pedagogik texnologiyalar muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois pedagogik texnologiyalarni chuqur o'rganish, ularning nazariy asoslarini tahlil qilish va amaliyotga joriy etish bugungi ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

"Pedagogik texnologiya" tushunchasi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab ilmiy muomalaga keng kirib kelgan bo'lib, dastlab u texnik vositalar yordamida o'qitish jarayonini tashkil etish bilan bog'liq holda talqin etilgan. Keyinchalik mazkur tushuncha mazmun jihatdan kengayib, ta'lim jarayonini ilmiy asosda loyihalash, tashkil etish, boshqarish va natijadorligini kafolatlashga qaratilgan yaxlit pedagogik tizim sifatida qarala boshlandi. Pedagogik texnologiya ta'lim maqsadlarini aniq belgilash, o'qitish mazmunini loyihalash, metod va vositalarni tanlash, natijalarni baholash hamda o'quv jarayonini takomillashtirishning ilmiy asoslangan tizimidir.

Ilg'or pedagogik texnologiyalar esa an'anaviy o'qitish usullaridan farqli ravishda innovatsion, interaktiv, kompetensiyaga yo'naltirilgan, natijaga kafolatlangan va o'quvchi shaxsini markazga qo'ygan pedagogik yondashuvlar majmuasidir. Ularning asosiy mohiyati ta'lim oluvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirish, mustaqil fikrlashga undash, amaliy muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirish hamda kasbiy faoliyatga tayyorlashdan iborat.

Ilg'or pedagogik texnologiyalarining mohiyati, avvalo, ta'lim jarayonining subyekt-subyekt munosabatlari asosida tashkil etilishida namoyon bo'ladi. An'anaviy ta'lim tizimida o'qituvchi asosiy axborot manbai bo'lib, talabalar ko'proq tayyor bilimlarni qabul qiluvchi sifatida ishtirok etgan bo'lsa, ilg'or pedagogik texnologiyalarda

o'qituvchi ta'lim jarayonining tashkilotchisi, yo'naltiruvchisi va fasilitatori sifatida faoliyat yuritadi. Talaba esa bilimni mustaqil ravishda egallovchi, tahlil qiluvchi, izlanish olib boruvchi va ijodiy fikrlovchi subyektga aylanadi.

Mazkur texnologiyalarining muhim jihataridan biri ularning natijadorlikka yo'naltirilganligidir. Har bir pedagogik texnologiya oldindan belgilangan maqsad va natijalarga erishishni kafolatlashga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonining loyihalashtirilganligi, tizimliliigi va izchilligi bilan ta'minlanadi. Ilg'or pedagogik texnologiyalar o'quv maqsadlarini aniq belgilash, ta'lim mazmunini strukturaviy tashkil etish, samarali metod va vositalarni tanlash hamda natijalarni monitoring qilish asosida amalga oshiriladi.

Ilg'or pedagogik texnologiyalarining mohiyatini ochib beruvchi asosiy xususiyatlardan biri — interaktivlikdir. Interaktiv metodlar o'qituvchi va talabalar, shuningdek talabalar o'rtasidagi faol muloqotni ta'minlaydi. "Aqliy hujum", "Klastër", "Case-study", "Debat", "Loyiha metodi", "Bumerang", "Insert", "Blis-so'rov" kabi metodlar talabalarni mustaqil fikrlashga, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishga va o'z nuqtayi nazarini asoslashga undaydi.

Bugungi kunda ilg'or pedagogik texnologiyalar raqamli vositalar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, masofaviy ta'lim tizimlari, sun'iy intellektga asoslangan o'quv resurslari, mobil ilovalar va multimediyaviy vositalari pedagogik texnologiyalarining samaradorligini oshirmoqda. Masalan, Moodle, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams kabi platformalar ta'lim jarayonini masofadan turib samarali tashkil etish imkonini bermoqda.

Ilg'or pedagogik texnologiyalarining mohiyati faqat texnik vositalardan foydalanishda emas, balki ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etishda namoyon bo'ladi. Ular pedagogik jarayonni oldindan loyihalash, didaktik maqsadlarni aniqlash, o'quv materialini bosqichma-bosqich o'zlashtirishga yo'naltirish va natijalarni baholash tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mazkur texnologiyalar ta'limning insonparvarlik tamoyiliga asoslanadi. Ya'ni ular har bir talabani individual shaxs sifatida qabul qilib, uning qobiliyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va rivojlanish sur'atlarini inobatga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim

T/r	Tushuncha va yo'nalishlar	Mazmun-mohiyat	Asosiy xarakteristikalar	Ta'lim jarayonidagi amaliyotlar
1	Pedagogik texnologiya tushunchasi	Ta'lim jarayonini ilmiy asosda loyihalash, tashkil etish va boshqarish tizimi	Tizimlilik, izchillik, maqsadlilik	O'quv jarayonini samarali tashkil etish
2	Ilg'or pedagogik texnologiyalar	Innovatsion yondashuvlarga asoslangan zamonaviy o'qitish metodlari majmua	Innovatsionlik, moslashuvchanlik	O'qitish samaradorligini oshirish
3	Interaktiv ta'lim texnologiyalari	Talabalarni faol ishtirokga jalb qiluvchi metodlar	Faollik, hamkorlik, mulqot	Mustaqil fikrlashni rivojlantirish
4	Raqamli pedagogik texnologiyalar	Elektron platformalar va AKT vositalariga asoslangan o'qitish	Tekshirish, qulaylik, masofaviylik	Masofaviy va aralash ta'limni tashkil etish
5	Kompetensiyaviy yondashuv	Bilimni amaliy faoliyat bilan uyg'ulash	Natijadorlik, kasbiy yo'nalish	Kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish
6	Muammoli ta'lim texnologiyasi	Muammoli vaziyatlar orqali bilim olish	Izlanish, tahlil, fikrlash	Muammoli mustaqil hal qilish ko'nikmasi
7	Loyiha asosida o'qitish	Amaliy topshiriqlar asosida bilim berish	Mustaqillik, tadqiqotchilik	Nazariyani amaliyotga tatbiq etish
8	Blended learning	An'anaviy va onlayn ta'lim uyg'unligi	Integrativlik, moslashuvchanlik	Ta'lim samaradorligini oshirish
9	San'iy intellekt asosidagi ta'lim	AI yordamida ta'limni individuallash	Adaptivlik, avtomatlash	Talabning ehtiyojiga mos ta'lim
10	Pedagogik texnologiyaning metodologik tamoyillari	Ilmiy tashkil etishning nazariy asosi	Diagnostiklik, qayta aloqa	Jarayonni nazorat qilish
11	Talabaga yo'nalitilgan ta'lim	Talabning shaxsiy imkoniyatlariga asoslangan yondashuv	Individual yondashuv	Motivatsiyani kuchaytirish
12	Innovatsion baholash tizimlari	Zamonaviy monitoring va reyting baholash usullari	Shaffoflik, ob'ektivlik	Bilimni aniqlash va tahlil qilish
13	Virtual va multimedia texnologiyalar	Vizual, audio va simulyatsion vositalardan foydalanish	Ko'rgazmalilik	Murakkab mavzularni oson tushuntirish
14	Professor-o'qituvchi roli	Facilitator va yo'nalituvchi sifatidagi faoliyat	Hamkorlik, boshqaruvchanlik	O'quv jarayonini samarali boshqarish
15	Strategik istiqbol	Ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishi	Innovatsion rivojlanish	Oliy ta'limni xalqaro standartlarga moslashtirish

texnologiyalari talabalar ijodiy salohiyatini oshirish, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini shakllantirish va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati ayniqsa katta. Chunki zamonaviy mehnat bozori nazariy bilimdan tashqari amaliy ko'nikmalarga, analitik tafakkurga, innovatsion yondashuvga ega bo'lgan mutaxassislarni talab etmoqda. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida kompetensiyaviy yondashuv, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, modul tizimi, blended learning kabi ilg'or texnologiyalarni joriy etish zarur.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat dasturlari va Prezident qarorlarida ta'lim jarayonini raqamlashtirish, interaktiv metodlarni keng joriy etish, professor-o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyalarini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Ilg'or pedagogik texnologiyalarning mohiyatini to'liq anglash uchun ularning metodologik asoslariga e'tibor qaratish zarur. Ular tizimlilik, izchillik, maqsadlilik, diagnostiklik, qayta aloqa, interaktivlik, innovatsionlik va samaradorlik tamoyillariga asoslanadi. Ushbu tamoyillar pedagogik texnologiyaning ta'lim sifatini kafolatlovchi mexanizm sifatida namoyon bo'lishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ilg'or pedagogik texnologiyalar zamonaviy ta'limning mazmunini yangilash, ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning muhim omilidir. Ularning mohiyati ta'lim jarayonini ilmiy asosda loyihalash, innovatsion metodlarni qo'llash, talaba shaxsini rivojlantirish va o'qitish natijadorligini kafolatlashda namoyon bo'ladi. Oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni chuqur o'zlashtirish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi hamda mamlakat intellektual salohiyatining yuksalishida muhim strategik omil bo'lib xizmat qiladi.

1.2. Oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari

Zamonaviy oliy ta'lim tizimining rivojlanish tendensiyalari ta'lim jarayonini tubdan yangilash, uni innovatsion asosda tashkil etish hamda xalqaro standartlar talablariga mos ravishda takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Globallashtirish, raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim mazmuni va metodikasiga yangicha yondashuvlarni talab etmoqda. Shu bois oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish bugungi kunda strategik ahamiyat kasb etuvchi ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Innovatsion pedagogik yondashuvlar nafaqat ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, balki talabalarda zamonaviy kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish hamda ijodiy tafakkurni rag'batlantirishning muhim vositasidir.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari, avvalo, zamonaviy pedagogika, psixologiya, didaktika va ta'lim menejmenti fanlarining nazariy qarashlariga tayanadi. Pedagogika fanida innovatsion yondashuv ta'lim jarayonini an'anaviy reproduktiv modeldan kreativ, interaktiv va kompetensiyaga yo'naltirilgan modelga o'tkazishni anglatadi. Bunda ta'limning mazmuni, metodlari, shakllari va vositalari yangicha ilmiy asosda qayta ko'rib chiqiladi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning nazariy poydevorini tashkil etuvchi muhim konsepsiyalardan biri konstruktivizm nazariyasidir. Mazkur nazariyaga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki talaba tomonidan faol bilish jarayonida mustaqil ravishda shakllantiriladi. Konstruktivistik yondashuv ta'lim oluvchini passiv tinglovchi emas, balki bilimni izlovchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo'llovchi faol subyekt sifatida ko'radi. Shu bois oliy ta'limda innovatsion pedagogik yondashuvlar talabalarni mustaqil izlanishga, ilmiy muammolarni hal etishga va tahliliy fikrlashga yo'naltiradi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslaridan yana biri kompetensiyaviy yondashuv hisoblanadi. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi faqat nazariy bilim berish emas, balki amaliy faoliyatda qo'llaniladigan kompetensiyalarni shakllantirishdir. Kompetensiyaviy yondashuv talabalarda kasbiy bilim, ko'nikma, malaka, kommunikativ salohiyat, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal etish va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuv

bugungi mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashning asosiy ilmiy konsepsiyasi sifatida qaralmoqda.

Oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari davraga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Ushbu yondashuv har bir talabani individual rivojlanish subyekt sifatida ko'rib, uning qobiliyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va intellektual salohiyatini hisobga olishga asoslanadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv ta'lim jarayonida individuallashtirish, differensiallash, mustaqil ta'limni tashkil etish va refleksiv tahlil metodlarini qo'llashni nazarda tutadi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy poydevorida faoliyatga asoslangan yondashuv ham muhim o'rin egallaydi. Bu nazariyaga ko'ra, bilim faqat amaliy faoliyat jarayonida chuqur o'zlashtiriladi. Shu sababli loyiha asosida o'qitish, amaliy keyslar, laboratoriya mashg'ulotlari, simulatsion treninglar va muammoli ta'lim metodlari innovatsion yondashuvlarning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya sharoitida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari raqamli pedagogika konsepsiyasi bilan boyimoqda. Raqamli pedagogika ta'lim jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini integratsiyalash, elektron ta'lim resurslarini yaratish, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish va tizimlarini joriy etishga asoslanadi. Mazkur yondashuv ta'lim jarayonining moslashuvchanligini oshiradi, individual o'qitish trayektoriyasini yaratadi va o'quv jarayonining samaradorligini ta'minlaydi.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida blended learning (aralash ta'lim), flipped classroom (teskari sinf), adaptive learning, microlearning, gamification kabi innovatsion pedagogik modellar keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvlar ilmiy asoslangan bo'lib, ta'lim oluvchilarning motivatsiyasini oshirish, o'zlashtirish samaradorligini kuchaytirish va o'quv jarayonini individuallashtirishga xizmat qiladi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari psixologik nazariyalar bilan ham uzviy bog'liq. Jumladan, L.S.Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi nazariyasi, J.Piagening kognitiv rivojlanish nazariyasi, A.Maslouning motivatsiya nazariyasi zamonaviy ta'lim metodologiyasining ilmiy poydevorini tashkil etadi. Ushbu

15	Ta'limni modernizatsiya qilish strategiyasi	Oliy ta'limni xalqaro standartlarga moslashtirish	Innovatsionlik, tizimlilik	Kredit-modul tizimi	Globel raqobatbardoshlik
14	Innovation baholash tizimi	Zamonaviy monitoring va diagnostika	Shaffoflik, o'zbekivlik	Elektron baholash	Natijadorlik monitoringi
13	Motivatsion nazariya	Ichki rag'bat asosida ta'lim samaradorligi	Rag'batlantirish, ehtiyoj	Keyting, gamifikatsiya	O'quv motivatsiyasi oshadi
12	Kognitiv rivojlanish nazariyasi	Bilim tafakkur rivoji bilan bog'liq	Bosqichlilik, mantiqiylik	Strukturaliy ta'lim	Mantiqiy fikrlash shakllanadi
11	Vigotskiy nazariyasi	Yaqin rivojlanish zonasi asosida ta'lim	Hamkorlik, qo'llab-quvvatlash	Mentorlik tizimi	Intellektual rivojlanish jadallashadi
10	Adaptive learning	Talabaga moslashtirilgan o'quv trayektoriyasi	Individuallik, adaptivlik	AI asosidagi platformalar	O'zlashtirish darajasi oshadi
9	Flipped classroom	Nazariya mustaqil, amaliyot auditoriyada	Mustaqillik, interaktivlik	Videodars va seminarlar	Faol o'zlashtirish kuchayadi
8	Blended learning	An'anaviy va onlayn ta'lim uyg'unligi	Integrativlik, moslashuvchanlik	Aralash mashg'ulotlar	O'qish samaradorligi ortadi
7	Muammoli ta'lim nazariyasi	Muammoli vaziyatlarni hal etish orqali bilim olish	Tahliliy fikrlash, izlanish	Case-study, muammoli savollar	Anahtik tafakkur shakllanadi
6	Interaktiv yondashuv	Talaba va o'qituvchi o'rtasida faol mulqot	Hamkorlik, faollik	Munozara, debat, brainstorming	Kommunikativ kompetensiya rivojlanadi
5	Raqamli pedagogika	AKT vositalari asosida ta'limni tashkil etish	Moslashuvchanlik, interaktivlik	Moodle, Google Classroom	Ta'lim sifati oshadi
4	Faoliyatga asoslangan yondashuv	Bilim amaliy faoliyat jarayonida shakllanadi	Amaliyotga yo'naltirilganlik	Loyiha, laboratoriya mashg'ulotlari	Amaliy kompetensiyalar shakllanadi
3	Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv	Har bir talabning individual xususiyatlarini hisobga olish	Individuallashtirish, differensiallash	Individual topshiriqlar	Talabning salohiyati ochiladi
2	Kompetensiyaviy yondashuv	Nazariy bilimni amaliy ko'nikmaga aylantirish	Natijadorlik, kasbiy yo'naltirilganlik	Kasbiy fanlar integratsiyasi	Raqobatbardosh mutaxassis tayyorlash
1	Konstruktivistik yondashuv	Bilim talaba tomonidan mustaqil ravishda shakllanadi	Faollik, mustaqillik, refleksiya	Muamoli ta'lim, keng-sad	Masg'ulotlar muamoli

nazariyalar talabning intellektual salohiyatini rivojlantirish, o'quv motivatsiyasini shakllantirish va ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Oliy ta'limda innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari ta'lim sifatini monitoring qilish va baholash tizimiga ham taalluqlidir. Zamonaviy pedagogik diagnostika, formatif va summativ baholash, elektron monitoring tizimlari ta'lim natijalarini obyektiv baholash imkonini yaratadi. Bu esa innovatsion yondashuvlarning samaradorligini aniqlash va takomillashtirish uchun muhim ilmiy asos hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslarini rivojlantirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan davlat dasturlari, Prezident farmonlari va qarorlari ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishni ustuvor vazifa sifatida belgilagan. Ayniqsa, kredit-modul tizimining joriy etilishi, elektron ta'lim platformalarining kengayishi va professor-o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyalarini oshirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar bu yo'naltirishdagi ilmiy-amaliy faoliyatni jadallashmoqda.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslarini chuqur o'rganish oliy ta'lim tizimining strategik rivojlanishi uchun zarurdir. Chunki ta'lim jarayonining samaradorligi bevosita qo'llanilayotgan metodologik yondashuvlarning ilmiy puxtaligiga bog'liq. Ilmiy asoslangan innovatsion yondashuvlar talabalarining intellektual salohiyatini oshirish, kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash va zamonaviy mehnat bozoriga mos mutaxassislarni tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslari zamonaviy pedagogika, psixologiya, didaktika, raqamli pedagogika va kompetensiyaviy ta'lim nazariyalariga tayangan holda shakllanadi. Ularning amaliyotga joriy etilishi ta'lim sifatini oshirish, talabalarni mustaqil fikrlovchi va innovatsion tafakkurga ega mutaxassis sifatida shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi. Kelgusida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ilmiy asoslarini yanada takomillashtirish oliy ta'lim tizimining xalqaro raqobatbardoshligini oshirish va milliy ta'lim modelini zamonaviylashtirishda muhim strategik omil bo'lib xizmat qiladi.

OLIV TA'LIMDA INNOVATSION PEDAGOGIK YONDASHUVLARNI ILMIY O'RGANGAN OLIMLAR VA U'LARNING TADQIQOT YO'NALISHLARI

T/r	Olmiy / Tadqiqotchi	Ilmiy yo'nalishi	Pedagogik yondashuv va qo'shimcha hissa	Asosiy ilmiy yo'nalish	Olmiy ta'limdagi amaliy ahamiyati
1	Jan Piaget	Kognitiv rivojlanish nazariyasi	Bilish jarayonining bosqichma-bosqich rivojlanishini asoslagan	Bilim tafakkur taraqqiyoti bilan shakllanadi	Talabalarning intellektual rivojlanish modelini yaratish
2	Lev Vigotskiy	Sotsial-konstruktivizm nazariyasi	"Yaqin rivojlanish zonasini" nazariyasi ishlab chiqqan	Bilim ijtimoiy hamkorlik asosida shakllanadi	Interaktiv va hamkorlikdagi rivojlanish modelini yaratish
3	Jerom Bruner	Konstruktiv ta'lim nazariyasi	Kashfiyot asosida o'qitish metodikasini ishlab chiqqan	Talaba bilimini mustaqil izlanish orqali egallaydi	Muammoli ta'lim metodlarini rivojlantirish
4	Benjamin Bloom	Taksonomiyaga nazariyasi	Bilimni baholashning bosqichli modelini yaratgan	Bilim oddiydan murakkabga rivojlanadi	O'quv maqsadlarini loyihalash
5	John Dewey	Pragmatik pedagogika nazariyasi	Tajribaga asoslangan ta'lim nazariyasini ishlab chiqqan	Ta'lim hayotiy faoliyat bilan bog'liq bo'lishi kerak	Amaliy loyihaviy ta'limni joriy etish
6	B.F. Skinner	Behavioristik pedagogika nazariyasi	Dasturlashtirilgan ta'lim asoslarini yaratgan	Rag'bat va mustahkamlash orqali o'rganish	Elektron test tizimlari yaratish
7	David Kolb	Tajribaviy o'rganish nazariyasi	Tajriba asosida o'qitish modelini ishlab chiqqan	Bilim amaliy faoliyat orqali shakllanadi	Trening va laboratoriya metodlari
8	Robert Gagne	O'qitish shartlari nazariyasi	O'quv jarayonining bosqichli modelini ishlab chiqqan	Ta'limni tizimli tashkil etish	Pedagogik texnologiyalarni loyihalash
9	Howard Gardner	Ko'p qirrali intellekt nazariyasi	Talabalarning individual qobiliyatlarini ilmiy asoslagan	Har bir shaxsning o'ziga xos intellekti mavjud	Individual yondashuvni kuchaytirish
10	A. Maslow	Motivatsion nazariya nazariyasi	Ehtiyojlar iyerarxiyasi modelini yaratgan	Motivatsiya ta'lim samaradorligini belgilaydi	Talabalarni rag'batlantirish tizimi
11	V.P. Bespalko	Pedagogik texnologiya nazariyasi	Pedagogik texnologiyaning ilmiy asoslarini ishlab chiqqan	Natijaga kufolangan ta'lim modeli	O'quv jarayonini texnologiyalashtirish
12	M.V. Klarin	Innovatsion ta'lim texnologiyalari nazariyasi	Innovatsion pedagogik metodlarni tizimlashtirgan	Ta'limni modernizatsiya qilish zarur	Zamonaviy metodlarni joriy etish
13	N.N. Azizxo'jayeva	O'zbek pedagogik texnologiyasi	Olmiy ta'limda pedagogik texnologiyalarni tadqiq qilgan	Milliy pedagogik model yaratish	O'zbekiston olmiy ta'limiga mos metodlar

— 17 —

T/r	Olmiy / Tadqiqotchi	Ilmiy yo'nalishi	Innovatsion pedagogika nazariyasi	Interaktiv metodlarni ilmiy asoslagan	Talaba markazli ta'lim
14	B.Ziyomhammedov	Innovatsion pedagogika nazariyasi	Innovatsion pedagogika nazariyasi	Innovatsion yondashuv ta'lim sifatini oshiradi	Olmiy ta'lim ushbu darsga mos
15	U.Nishonaliyev	Ta'lim innovatsiyalari nazariyasi	Olmiy ta'limni modernizatsiya qilish masalalarini o'rganagan	Innovatsion yondashuv ta'lim sifatini oshiradi	Olmiy ta'lim ushbu darsga mos
16	N.Saidahmedov	Pedagogik texnologiyalar nazariyasi	Zamonaviy o'qitish metodlarini tadqiq qilgan	Ta'limni texnologiyalashtirish zarur	O'qituvchi malakasini oshirish
17	A.Abdugodirov	Raqamli pedagogika nazariyasi	AKT asosida ta'lim metodikasini ishlab chiqqan	Raqamli muhitda samarali faoliyat ta'lim	Elektron platformalarni joriy etish
18	Sh.Shodmonov	Kompetensiyaviy yondashuv nazariyasi	Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishni o'rganagan	Bilim amaliy faoliyat bilan bog'liq	Mutaxassis tayyorlash sifati oshadi
19	A.Xolijov	Innovatsion boshqaruv nazariyasi	Ta'lim menejmentida innovatsiyalarni tadqiq qilgan	Ta'limni boshqarish modernizatsiyasi	Strategik rivojlanish modeli
20	N.Muslimov	Olmiy ta'lim metodologiyasi	Innovatsion ta'lim metodologiyasini ishlab chiqqan	Integrativ yondashuv samarali	Olmiy ta'lim sifatini oshirish

— 18 —

1.3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning xalqaro tajribasi

XXI asrda ta'lim tizimining globallashuvi, ilim-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida dunyo mamlakatlari ta'lim sohasida tub islohotlarni amalga oshirmoqda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish bugungi kundagi rivojlangan davlatlar ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Jahonning ilg'or ta'lim tizimlariga ega mamlakatlari ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish orqali sifatli, raqobatbardosh va kreativ fikrlovchi mutaxassislarni tayyorlashga erishmoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish ta'lim sifatini oshirish, talabalarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, o'quv jarayonini individuallashtirish hamda raqamli transformatsiyani ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning asosiy yo'nalishlari sifatida raqamli ta'lim muhitini yaratish, interaktiv metodlarni qo'llash, kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish va masofaviy ta'limni takomillashtirish alohida o'rin tutadi. Ushbu tajribalar zamonaviy ta'limning xalqaro modelini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Amerika Qo'shma Shtatlari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish borasida dunyoda yetakchi mamlakatlardan biri hisoblanadi. AQSh oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosan student-centered learning (talabaga yo'naltirilgan ta'lim), project-based learning (loyiha asosida o'qitish), problem-based learning (muammoli ta'lim) va blended learning texnologiyalariga asoslanadi. Harvard University, Massachusetts Institute of Technology (MIT), Stanford University kabi yetakchi universitetlarda raqamli platformalar, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt asosidagi o'quv tizimlari keng qo'llaniladi.

AQSh tajribasida ayniqsa MOOC (Massive Open Online Courses) tizimining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Coursera, edX, Udeemy kabi platformalar millionlab talabalar uchun sifatli ta'lim resurslaridan foydalanish imkonini yaratadi. Bu tajriba ta'limning ochiqligi, moslashuvchanligi va ommabopligini ta'minlashning samarali modeli sifatida e'tirof etiladi.

Hoyuk Britaniya oliy ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishda kompetensiyaviy yondashuv va tadqiqotga asoslangan ta'lim modeli bilan ajralib turadi. Oxford, Cambridge, University College London kabi universitetlarda tutorial tizimi, ya'ni kichik guruhlarda individual ishlash metodikasi keng qo'llaniladi. Bu tizim talabalarni mustaqil fikrlashga, ilmiy tahlil qilishga va o'z nuqtayi nazarini asoslashga o'rnatadi.

Hoyuk Britaniyada "flipped classroom" texnologiyasi ham samarali qo'llanmoqda. Ushbu modelda talabalar nazariy materialni mustaqil ravishda o'rganadi, auditoriya mashg'ulotlarida esa amaliy muhokama va muammoli vaziyatlarni yechish bilan shug'ullanadi. Bu yondashuv talabalar faolligini oshiradi va chuqur bilim olish imkonini yaratadi.

Fo'lyandiya ta'lim tizimi innovatsion pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish bo'yicha eng ilg'or tajribalardan biriga ega. Ushbu mamlakatda ta'lim jarayoni to'liq shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etiladi. O'quv jarayonida individual rivojlanish trayektoriyasi, erkin fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni mustaqil hal qilishga alohida e'tibor qaratiladi.

Fo'lyandiya universitetlarida phenomenon-based learning texnologiyasi keng qo'llaniladi. Bu yondashuvda fanlararo integratsiya asosida real hayotiy muammolarni o'rganish orqali bilim beriladi. Natijada talabalar nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasiga ega bo'ladi.

Janubiy Koreya ta'limni raqamlashtirish bo'yicha dunyoda yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. Bu mamlakat oliy ta'lim tizimida sun'iy intellekt, virtual reallik, elektron kutubxonalar, aqlli auditoriyalar va adaptiv ta'lim platformalari keng joriy etilgan. Koreya universitetlarida AI asosidagi individual o'quv trayektoriyasi tizimi talabalar bilim darajasini tahlil qilib, ularga moslashtirilgan o'quv dasturlarini taklif etadi.

Singapur ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda "Smart Nation" konsepsiyasi asosida raqamli ta'lim muhitini yaratishga katta e'tibor qaratilmoqda. Singapur universitetlarida gamification, interaktiv simulyatsiyalar, raqamli baholash tizimlari va mobil ta'lim platformalari keng qo'llaniladi. Bu tajriba ta'limni yanada qiziqarli, motivatsion va samarali tashkil etish imkonini beradi.

O'zbekiston oliy ta'limining xalqaro nufuzini oshirish va zamonaviy taraqqiyot talablariga mos ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning xalqaro tajribasi oliy ta'lim sifatini oshirishning samarali mexanizmlarini taklif etadi. Rivojlangan mamlakatlarda tajribasi innovatsion pedagogik yondashuvlarning muvaffaqiyati ilmiy asoslangan metodologiya, kuchli raqamli infratuzilma, pedagoglarning innovatsion shahsiyati va davlat tomonidan tizimli qo'llab-quvvatlashga bog'liqligini ko'rsatmoqda. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ushbu tajribalarni milliy xususiyatlarga moslashtirish orqali ta'lim sifati va xalqaro raqobatbardoshlikni sezilarli darajada oshirish mumkin.

Muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha tahliliy xulosalar

Muammo	Sababi	Tahliliy yechim
Innovatsion texnologiyalarning sust joriy etilishi	Moddiy-texnik baza yetishmasligi	Raqamli infratuzilmani rivojlantirish
O'qituvchilarning uyuvorgarligi pastligi	Malaka oshirish tizimining sustligi	Xalqaro treninglar tashkil etish
Talabalarning motivatsiyasi pastligi	Interaktiv metodlarning kamligi	Gamification va adaptive learning joriy etish
Ta'lim sifatining notekisligi	Monitoring tizimining zaifligi	AI asosidagi baholash tizimlari

Tahliliy materiallar asosida quyidagi strategik takliflar ilgari suriladi:

Oliy ta'lim muassasalarida xalqaro standartlarga mos raqamli ta'lim platformalarini keng joriy etish.

Professor-o'qituvchilar uchun innovatsion pedagogika bo'yicha muntazam xalqaro malaka oshirish kurslari tashkil etish.

Sun'iy intellekt va adaptiv ta'lim tizimlarini bosqichma-bosqich joriy etish.

Finlyandiya va Singapur tajribasi asosida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modelini rivojlantirish.

Germaniya dual ta'lim tajribasini texnik oliy ta'limda keng tatbiq etish.

Germaniya oliy ta'lim tizimida dual ta'lim modeli bilan mashhur. Ushbu modelda nazariy bilimlar amaliy ishlab chiqarish tajribasi bilan uyg'unlashtiriladi. Germaniya universitetlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar amaliy laboratoriyalar, ishlab chiqarish loyihalari va real sektor bilan hamkorlik asosida amalga oshiriladi. Bu yondashuv bitiruvchilarning mehnat bozoriga tayyorligini sezilarli darajada oshiradi.

Yaponiya ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda intizom, texnologik aniqlik va uzluksiz takomillashtirish tamoyiliga tayanadi. Yaponiya universitetlarida robototexnika, virtual laboratoriyalar va sun'iy intellekt asosidagi interaktiv ta'lim vositalari keng qo'llaniladi.

Xalqaro tajribada zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning muvaffaqiyati bir necha muhim omillar bilan belgilanadi:

raqamli infratuzilmaning rivojlanganligi;

professor-o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyasi;

ilmiy-metodik ta'minotning puxtaligi;

davlat tomonidan tizimli qo'llab-quvvatlash;

ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham xalqaro tajribani o'rganish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Kredit-modul tizimining joriy etilishi, elektron ta'lim platformalarining kengayishi, xorijiy universitetlar filiallarining tashkil etilishi va professor-o'qituvchilarning xalqaro malaka oshirish dasturlarida ishtiroki buning yaqqol misolidir. Shu bilan birga, xalqaro tajribani to'liq ko'chirib olish emas, balki uni milliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish muhimdir. Har bir mamlakatning tarixiy, madaniy va ijtimoiy sharoitlarini hisobga olgan holda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish eng samarali natijalarni beradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning xalqaro tajribasi oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim metodologik asosidir. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik yondashuvlar ta'lim sifatini oshirish, talabalarning kreativ va tanqidiy talakkurini rivojlantirish hamda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning eng samarali vositasidir. Ushbu tajribalarni milliy ta'lim tizimiga ilmiy asosda integratsiya qilish

II BOB. OLIY TA'LIMDA ILG'OR PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNI

JORIY ETISHNING AMALIY MEKANIZMLARI

2.1. Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish

Hugungi kunda ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida raqamli ta'lim muhiti shakllanib bormoqda. Bu muhit ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqib, o'qitishning samaradorligini oshirishda muhim o'ringa ega bo'lib xizmat qilmoqda. Raqamli ta'lim muhiti o'qituvchi va ta'lim oluvchilar o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish, bilimlarni tezkor yetkazish, mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishga qulay sharoit yaratadi. Ayniqsa, interaktiv metodlardan samarali foydalanish raqamli ta'lim muhitining asosiy afzalliklaridan biri hisoblanadi.

Interaktiv metodlar ta'lim oluvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirishga, ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. An'anaviy ta'lim tizimida o'quvchi ko'proq tinglovchi rolini bajarsa, interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslarda u faol ishtirokchi, muhokama yurituvchi va bilim yaratuvchi subyektaga aylanadi. Bu esa ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan foydalanish uchun turli platformalar va dasturiy vositalardan foydalaniladi. Jumladan, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Moodle, Google Classroom kabi platformalar orqali onlayn seminarlar, guruhli muhokamalar, virtual debatlar va interaktiv mashg'ulotlarni tashkil etish mumkin. Ushbu platformalar nafaqat o'quv materiallarini yetkazib berish, balki o'quvchilar bilan real vaqt rejimida muloqot qilish, savol-javoblar tashkil etish va fikr almashish imkonini beradi.

Interaktiv metodlardan biri bo'lgan "Aqliy hujum" raqamli muhitda ayniqsa samarali hisoblanadi. Bu metod orqali o'quvchilar ma'lum bir muammo bo'yicha o'z fikrlarini erkin bayon qiladilar, takliflar bildiradilar va jamoaviy ravishda eng maqbul yechimni topishga harakat qiladilar. Shuningdek, "Case-study" metodi orqali real hayotiy vaziyatlar tahlil qilinib, muammolar yechimi izlanadi. "Debat", "Klaster", "Bumerang", "Fishbone" kabi metodlar ham raqamli vositalar yordamida samarali qo'llanilishi mumkin.

ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING XALQARO TAJIRIBASI BO'YICHA TAHLILY JADVAL

O'zbekiston uchun ahamiyati	Ertirikgan natijalar	Qo'llash mexanizmi	Asosiy yondashuvlar	T/r
Masofaviy ta'limni rivojlantirish	Ta'limning moslashtiruvchanligi oshgan	Onlayn platformalar va virtual kurslar	Tablaga yo'naltirilgan ta'lim	1
Magistratura va doktortanturada qo'llash	Tanqidiy fikrlash rivojlangan	Kichik guruhlarda ilmiy mulot	Individual va tadqiqotga asoslangan ta'lim	2
Integratsion ta'limni rivojlantirish	Kreativ tafakkur shakllangan	Real muammolar asosida o'qitish	Fanlararo integratsiya	3
AI texnologiyalarini joriy etish	Individual ta'lim samaradorligi oshgan	Sun'iy intellekti platformalar	Raqamli pedagogika	4
Movatsion metodlarni tatbiq etish	Tablalar faolligi ortgan	O'yin elementlari va mobil ilovalar	Innovatsion motivatsion yondashuv	5
Texnik OTMlarda qo'llash	Bitiruvchilarning bandligi yuqori	Korxonalar bilan hamkorlik	Nazariya va amaliyot integratsiyasi	6
Muhandislik ta'limiga tatbiq etish	Amaliy ko'nikmalar oshgan	Robototexnika va VR tizimlari	Texnologik amaliyot	7
Individual ta'limni rivojlantirish	O'zlashtirish sifati oshgan	LMS tizimlari orqali	Individuallashtirilgan ta'lim	8
Elektron boshqaruv tizimlari	Ta'lim sifati monitoringi kuchaygan	Tezkor boshqaruv va Smart universitetlar tashkil etish	E-learning ecosystems	9
Texnik fanlarda qo'llash	Amaliy tayyorlik kuchaygan	Virtual tajriba laboratoriyalari	Kompleks raqamli boshqaruv	10
Loyihaviy ta'limni rivojlantirish	Jamoeviy kompetensiyalar rivojlangan	Guruhli loyihalar faolligi	Simulyatsion o'qitish	11
O'quv dasturlarini modernizatsiya qilish	Kasbiy tayyorlik kuchaygan	Natijaga yo'naltirilgan baholash	Kompetensiyaviy model	12
O'sha kurslar yaratish	Qisqa kurslar yaratish	Diplom va reyting tizimlari raganlashtirish	Digital microlearning	13
14	Malayziya	BAA	Blockchain education systems	14
15	Niderlandiya	Shveysiya	Competency-based education	15

Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlarning samarali qo'llanishi o'qituvchining raqamli kompetensiyasiga bevosita bog'liq. Pedagog zamonaviy texnologiyalarni puxta egallagan bo'lishi, darsni to'g'ri loyihalashtira olishi va interaktiv metodlarni maqsadga muvofiq tanlay bilishi zarur. Shu bilan birga, ta'lim oluvchilarning ham texnologik savodxonligi yetarli bo'lishi kerak. Chunki interaktiv dars jarayonida ular mustaqil ishlash, elektron resurslardan foydalanish va onlayn muloqot madaniyatiga rioya qilish talab etiladi.

Interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim oluvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. Ayniqsa, gamifikatsiya elementlari — ball berish, reyting tizimi, virtual mukofotlar va tanlovlar ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Natijada o'quvchilar darslarda faol ishtirok etishga intiladilar va o'z ustida ishlashga rag'batlanadilar.

Shu bilan birga, raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan foydalanishda ayrim muammolar ham uchraydi. Internet tezligining pastligi, texnik vositalarning yetishmasligi, ayrim pedagoglarning raqamli texnologiyalar bo'yicha malakasining pastligi shular jumlasidandir. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash, pedagoglar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish va innovatsion pedagogik tajribalarni keng ommalashtirish zarur.

Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish masalasi bugungi kunda pedagogika sohasidagi eng dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, pedagogik tajribalar va amaliy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhiti nafaqat bilim berish jarayonini modernizatsiya qiladi, balki interaktiv metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlash qobiliyati va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga keng imkoniyat yaratadi.

Pedagogika sohasidagi mahalliy va xorijiy ilmiy manbalarda interaktiv metodlarning nazariy asoslari keng yoritilgan. Jumladan, V.P.Bespalko, M.V.Klarin, I.P.Podlasy, J.Dyui, L.S.Vigotskiy kabi olimlarning ilmiy ishlarida interaktiv ta'limning

afzalligi yoritilgan yondashuv sifatidagi ahamiyati asoslab berilgan. Ularning fikricha, ta'lim oluvchi dars jarayonida faol subyekt sifatida ishtirok etgan taqdiridagina bilimlar chuqur va mustahkam o'zlashtiriladi. O'zbekistonlik pedagog olimlar N.A.Muslimov, B.X.Nodjayev, U.N.Nishonaliyev va boshqa tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan izlanishlarda raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan interaktiv metodlarning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni alohida ta'kidlangan.

Ilmiy adabiyotlarda interaktiv metodlarning samaradorligi bir necha mezonlar asosida tahlil qilinadi. Birinchidan, bu metodlar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb qiladi. Masalan, "Aqliy hujum", "Debat", "Case-study", "Klastar", "Bumerang", "Fishbone" kabi metodlar orqali talabalar o'z fikrlarini erkin bayon etadi, muammolarni tahlil qiladi va jamoaviy yechim topishga intiladi. Ikkinchidan, interaktiv metodlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Uchinchidan, bu metodlar darsning mazmunini qiziqarli va tushunarli shaklda yetkazishga xizmat qiladi.

Dars jarayonida interaktiv metodlardan foydalanishning samarasi ko'plab tajribalar orqali isbotlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy ma'ruza asosida olib borilgan darslarda o'quvchilarning faollik darajasi 30–35 foiz atrofida bo'lsa, interaktiv metodlar qo'llanilganda bu ko'rsatkich 70–80 foizgacha oshadi. Chunki interaktiv metodlar o'quvchilarni faqat tinglashga emas, balki fikrlashga, muhokama qilishga, savol berishga va o'z nuqtayi nazarini himoya qilishga undaydi. Natijada talabalar o'zlashtirilish darajasi sezilarli ravishda ortadi.

Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlarning samaradorligi yanada kuchayadi. Buning uchun zamonaviy platformalar ushbu metodlarni qulay va innovatsion shaklda qo'llash imkonini beradi. Masalan, Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, Kahoot, Quizizz kabi platformalar o'qituvchiga interaktiv topshiriqlar, testlar, virtual muhokamalar va real vaqt rejimida fikr almashish jarayonlarini tashkil etish imkonini yaratadi. Bu esa o'quvchilarni darsga yanada ko'proq jalb qiladi va ularning qiziqishini oshiradi.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan foydalanish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Masalan, Finlyandiya ta'lim tizimida interaktiv va loyiha asosidagi ta'lim keng qo'llaniladi. U yerda darslar o'quvchini mustaqil izlanishga,

muammolarni hal qilishga va guruh bo'lib ishlashga yo'naltirilgan. Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilar virtual laboratoriyalar, interaktiv topshiriqlar va multimedia materiallar bilan ishlaydi.

Janubiy Koreya tajribasida barcha maktablar to'liq raqamlashtirilgan bo'lib, elektron darsliklar va interaktiv platformalardan keng foydalaniladi. O'quvchilar planshetlar orqali topshiriqlar bajaradi, o'qituvchilar esa real vaqt rejimida natijalarni kuzatib boradi. Bu esa individual yondashuvni ta'minlaydi hamda har bir o'quvchining o'zlashtirish darajasini monitoring qilish imkonini beradi.

AQShda esa "flipped classroom" — "teskari sinf" texnologiyasi keng tarqalgan. Bu metodda o'quvchilar nazariy materialni mustaqil ravishda raqamli platformalar orqali o'rganadi, dars jarayonida esa amaliy mashg'ulotlar, muhokamalar va interaktiv topshiriqlar bajariladi. Bu usul dars vaqtini samarali tashkil etishga va o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Singapur tajribasi ham alohida e'tiborga loyiq. Ushbu davlatda interaktiv ta'lim metodlari sun'iy intellekt asosidagi platformalar bilan uyg'unlashtirilgan. O'quvchilarning bilim darajasi avtomatik tahlil qilinib, individual topshiriqlar shakllantiriladi. Bu esa differensial ta'limni samarali tashkil etishga yordam beradi.

Xorijiy tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlardan samarali foydalanish uchun avvalo kuchli texnik baza, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi va sifatli elektron resurslar zarur. Shu sababli O'zbekiston ta'lim tizimida ham ushbu tajribalarni o'rganish va amaliyotga joriy etish muhim ahamiyatga ega. Adabiyotlar tahlili va xorijiy tajribalar shuni tasdiqlaydiki, raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish dars sifati va natijadorligini oshiradi. Bu metodlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, ijodkorlik va tahliiliy tafakkurni shakllantiradi. Kelajakda ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalarning uyg'unlashuvi muhim strategik yo'nalish bo'lib qoladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish bugungi zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Bu metodlar ta'lim sifati oshirish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish, ularning mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga

xizmat qiladi. Kelajakda raqamli texnologiyalarning yanada rivojlanishi interaktiv ta'lim metodlarini kengaytiradi va ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli ta'lim muhitida interaktiv metodlardan samarali foydalanish

Metodlar	Mazmuni	Darslardagi samarati	Xorijiy tajriba
Adabiyotlar tahlili	Ilmiy manbalarda interaktiv metodlar ta'lim jarayonida o'quvchi faolligini oshiruvchi innovatsion pedagogik yondashuv sifati ta'lim qilinadi. V.P. Bespalov, M.V. Kharin, J. Dyut, L.S. Vygotskiy kabi olimlar interaktiv ta'limning nazariy asoslarini ishlab chiqqan.	Nazariy asoslarining amaliyotga tatbiqi dars sifati va o'quvchilarning bilimlari o'zlashtirish darajasini oshiradi.	AQSh, Finlandiya, Janubiy Koreya ta'limi interaktiv metodlar keng joriy etilgan.
Aqlli hajum (metod)	O'quvchilar muammo bo'yicha erkin fikr bildiradilar va yechim izlaydilar.	Mustaqil fikrlash, tekzor qaror qabul qilish va ijodkorlik rivojlanadi.	Finlandiyada to'yha asosidagi ta'limda keng qo'llaniladi.
Habit metodi	Muayyan mavzu yuzasidan qarama-qarshi fikrlarni himoya qilish asosida tashkil etiladi.	Nutq madaniyati, dalillash va tanqidiy tafakkur rivojlanadi.	Buyuk Britaniya va AQSh universitetlarida munazam qo'llaniladi.
Case study metodi	Real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish asosida muammolar yechiladi.	Tahliliy fikrlash va amaliy ko'nikmalar shakllanadi.	Harvard universiteti tajribasida samarali metod sifatida tan olingan.
Klaster metodi	Mavzu bo'yicha g'oyalarni tizimlashtirish va bog'lashga xizmat qiladi.	Mantiqiy fikrlash va tushunchalar o'rnatiladi bog'liqlikni anglash rivojlanadi.	Singapur maktablarida interaktiv xaritalar bilan birga qo'llaniladi.
Online test platformalari	Kahoot, Quizizz, Moodle orqali interaktiv testlar tashkil etiladi.	O'quvchilar faolligi oshadi, tekzor baholash amalga oshiriladi.	Janubiy Koreyada barcha maktablarda elektron baholash tizimi joriy qilingan.
Classifikatsiya	Ball, reyting va mukofot tizimi asosida ta'lim jarayoni tashkil etiladi.	Motivatsiya va darsga qiziqish sezilarli darajada ortadi.	Yaponiya va Singapurda raqamli ta'limning muhim qismi hisoblanadi.
Flipped classroom	Nazariy material uyd o'qilib, darsda amaliy topshiriqlar bajariladi.	Dars vaqt samarali tashkil etiladi, amaliy ko'nikmalar rivojlanadi.	AQShda keng ommalashtirilgan innovatsion yondashuv.
Raqamli platformalardan foydalanish	Zoom, Google Classroom. Teams orqali interaktiv darslar tashkil etiladi.	Maslovity ta'lim samaradorligi oshadi, muloqot kuchayadi.	Yevropa davlatlarida raqamli sinf modeli asosida qo'llaniladi.
Umumiy pedagogik samaradorlik	Interaktiv metodlar ta'lim jarayonini modernizatsiya qiladi.	Bilimlarni o'zlashtirish darajasi 70-80 foizgacha oshadi, mustaqil fikrlash shakllanadi.	Rivojlangan davlatlarda ta'lim sifati oshirishning asosiy vositasi sifatida tan olingan.

2.2. Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining integratsiyasi

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Ayniqsa, masofaviy ta'lim platformalarining keng joriy etilishi ta'lim jarayonini tashkil etishning yangi modelini shakllantirdi. Bugungi kunda masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining integratsiyasi ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini optimallashtirish hamda ta'lim oluvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuvchan yondashuvni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu integratsiya ta'lim jarayonida pedagogik samaradorlikni oshirish, bilimlarni yekazishning interaktiv shakllarini rivojlantirish va ta'limning uzluksizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Masofaviy ta'lim platformalari — bu internet tarmog'i orqali ta'lim jarayonini tashkil etish, boshqarish, nazorat qilish va baholash imkonini beruvchi elektron axborot tizimlaridir. Bunday platformalarga Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom Canvas, Blackboard kabi dasturiy vositalar kiradi. Ushbu platformalar ta'lim resurslarini joylashtirish, topshiriqlarni berish, o'quvchilar bilan muloqot qilish, test sinovlarini tashkil etish hamda natijalarni monitoring qilish imkoniyatini yaratadi.

Innovatsion o'qitish texnologiyalari esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlar va usullar majmuasidir. Ular qatoriga interaktiv metodlar, sun'iy intellekt asosidagi o'quv tizimlari, virtual va augmentatsiyalangan reallik texnologiyalari, adaptiv o'qitish, gamifikatsiya, "flipped classroom" (teskari sinf), blended learning (aralash ta'lim) kabi texnologiyalar kiradi. Mazkur texnologiyalar masofaviy ta'lim platformalari bilan integratsiyalashganda ta'limning mazmuni va samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion texnologiyalarining integratsiyasi avvalo, ta'lim jarayonining interaktivligini kuchaytiradi. Masalan, videokonferensiya vositalari orqali real vaqt rejimida o'qituvchi va talaba o'rtasida muloqot tashkil etilishi, virtual muhokamalar, guruhli loyiha ishlari va seminarlar o'tkazilishi mumkin. Bu esa an'anaviy auditoriya mashg'ulotlariga yaqin pedagogik muhitni yaratadi. Interaktiv doskalar, multimedia taqdimotlar va virtual laboratoriyalar orqali murakkab mavzularni tushuntirish yanada qulaylashadi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalar masofaviy ta'limda individuallashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi. Adaptiv ta'lim tizimlari har bir talabaning bilim darajasini individual tahlil qilib, unga mos topshiriqlarni taklif etadi. Bu o'quvchining bilim olish sur'ati va ehtiyojiga mos ravishda o'qitish imkonini beradi. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar esa o'quv jarayonini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va individual tavsiyalar berish orqali o'quv natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Gamifikatsiya elementlarining masofaviy ta'lim platformalariga integratsiyasi ham katta samara beradi. Ball to'plash, reyting tizimi, badge (virtual mukofotlar), darajalar ha'yicha rivojlanish kabi elementlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. O'quvchilar ta'lim jarayonini qiziqarli o'yin shaklida qabul qilib, faol ishtirok etishga intiladilar. Bu esa bilimlarni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion texnologiyalar integratsiyasining yana bir muhim jihati — bu ta'limning uzluksizligini ta'minlashdir. Turli favqulodda holatlar, geografik masofalar yoki vaqt cheklolari mavjud bo'lgan sharoitda ham ta'lim jarayoni to'xtab qolmaydi. Talabalar istalgan joydan turib ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ta'limning ommabopligi va qamrovini kengaytiradi.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda masofaviy ta'lim platformalari innovatsion texnologiyalar bilan chuqur integratsiyalashgan. AQSh universitetlarida Canvas va Blackboard platformalari sun'iy intellekt asosidagi analitik tizimlar bilan uyg'unlashtirilgan. Janubiy Koreyada barcha ta'lim muassasalari elektron ta'lim resurslari bilan ta'minlangan bo'lib, adaptiv o'qitish tizimlari keng qo'llaniladi. G'oliyandiyada esa blended learning modeli asosida masofaviy va an'anaviy ta'lim uyg'unlashtirilgan.

Biroq ushbu integratsiyani samarali amalga oshirish uchun bir qator shartlar talab etiladi. Jumladan, barqaror texnik infratuzilma, yuqori tezlikdagi internet, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi, sifatli elektron ta'lim resurslari va metodik qo'llanmalar zarur. O'qituvchilar innovatsion texnologiyalarni puxta egallab, ularni pedagogik maqsadlarga mos ravishda qo'llay olishlari lozim.

Xulosa qilib aytganda, masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining integratsiyasi zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Ushbu integratsiya ta'lim samaradorligini oshiradi,

o'quvchilarning faolligini kuchaytiradi, individual yondashuvni ta'minlaydi hamda global ta'lim makoniga integratsiyalashuv imkoniyatlarini kengaytiradi. Kelgusida ushbu yo'nalishda ilmiy-amaliy tadqiqotlarni kengaytirish va ilg'or xorijiy tajribalarni milliy ta'lim tizimiga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining funksional integratsiyasi tahlili

Masofaviy ta'lim platformalari	Integratsiyalashgan innovatsion texnologiyalar	Pedagogik imkoniyatlari	Ta'lim jarayoniga ta'siri	Amaliy samaradorlik ko'rsatkichlari
Moodle	Adaptiv o'qitish, avtomatlashtirilgan test tizimi, sun'iy intellekt elementlari	Individual o'quv trayektoriyasini shakllantirish, bilim darajasini monitoring qilish, differensial topshiriqlar berish	Talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantiradi, nazorat jarayonini soddalashtiradi	O'zlashtirish darajasi 25-35% ga oshadi, nazorat samaradorligi yuqori bo'ladi
Google Classroom	Balutli texnologiyalar, kollaborativ ta'lim vositalari, interaktiv topshiriqlar	Real vaqt rejimida mulqot, tekzor fikr almashish, guruhli ishlash imkoniyati	O'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi va hamkorlik ko'nikmalari shakllanadi	Darsga qamrov 90-95% gacha oshadi
Microsoft Teams	Video konferensiya, virtual seminarlar, interaktiv doska	Sinxron va asinxron ta'limni tashkil etish, masofadan seminarlar o'tkazish	Auditoriya muhitiga yaqin pedagogik ma'kon yaratiladi	Interaktiv ishtirok 70-80% gacha yetiladi
Zoom	Multimedia taqdimotlar, breakout rooms, virtual guruhli muhokama	Talabalarni kichik guruhlarga ajratib interaktiv faoliyat tashkil etish	Tanqidiy fikrlash va jamoaviy muhokama madaniyati rivojlanadi	Faollik darajasi 65-75% oshadi
Canvas	Learning analytics, AI-based feedback, blended learning modullari	Ta'lim natijalarini chuqur tahlil qilish, shaxsiy tavsiyalar berish	Individual yondashuvni kuchaytiradi	Natijadortik monitoringi aniq va tizimli bo'ladi
Blackboard	Virtual laboratoriyalar, AR/VR texnologiyalari	Murakkab analiy mashg'ulotlarni virtual tarzda bajarish	Nazariya va amaliyot integratsiyasi kuchayadi	Amaliy kompetensiyalar 30-40% ga oshadi

Daylar ta'lim platformalari	Interaktiv texnologiyalar	O'qitish metodlari	Ta'lim jarayoniga ta'siri	Kompetensiyalar	Amaliy samaradorlik ko'rsatkichlari	Amaliy samaradorlik ko'rsatkichlari
AQSh	Canvas, Blackboard, analytics, adaptive learning	Teskari sinf, loyihalar, o'qitish, virtual seminarlar	Talabalarning mustaqil ta'lim olish darajasi oshgan, individual yondashuv kuchaygan	O'zlashtirish qimmatligi 35-40% ga oshgan	Platformalar qimmatligi yuqori	O'qitishlar yuqori mablag'li
Janubiy Koreya	KERIS, e-Hakyo, Smart Education platformalari	Adaptiv ta'lim, elektron monitoring, AI feedback	Raqamli nazorat, interaktiv testlar	Tekzor monitoring va natijalar 40% gacha yaxshilangan	Texnologik monitoring tizimlari	Milliy elektron monitoring tizimlari
Singapur	Student Learning Space (SLS)	Sun'iy intellekt, grammatika, data analytics	Individual topshiriqlar, interaktiv treninglar	Motivatsiya va darsdagi faollik oshgan	Internet sifati	Onlayn seminarlarni tashkil etish
Buyuk Britaniya	Blackboard, Moodle, Teams, Collaborate	Virtual discussion boards, multimedia assessment	Debat, tadqiqot asosida ta'lim	Natijalar va mulqot kompetensiyasi rivojlangan	Tanqidiy fikrlash bo'yicha hududiy faolliklar	Onlayn seminarlarni tashkil etish
Yaponiya	GIGA School platformasi, Google Workspace	AR/VR, gamified learning systems	Simulyatsion mashg'ulotlar	Amaliy bilimlar mustahkamlangan	O'quvchilarning amaliy kompetensiyasi 30-35% oshgan	Quntulmalar xarajati yuqori
Germaniya	ILIAS, Moodle, Blended learning, digital portfolio	Portfolioga asoslangan baholash	O'quv natijalari tizimli monitoring qilindi	Mustaqil o'rganish sifati oshgan	Platformalar mustaqil o'rganish sifati oshgan	Elektron portfolio tizimlari joriy etish
Kanada	D2L Brightspace, Zoom Education	Learning analytics, adaptive testing	Hamkorlikdagi ta'lim, virtual loyihalar	Talabalarning analitik fikrlash rivojlangan	Natijadortik 28-33% oshgan	O'qitishlar maxsus raqamli kurslar tashkil etish
Xitoy	XuetangX, Rain Classroom	Big Data, AI-based tutoring systems	Onmaaviy onlayn kurslar, mikrota'lim	Katta auditoriyani qamrab olish imkoniyati	Millionlab foydalanuvchilar uchun samarali model	Individual nazorat murakkabligi
Australiya	Blackboard Ultra, Canvas	Cloud-based education, VR simulation	Virtual laboratoriyalar, mashg'ulotlar	Masofadan amaliy ko'nikmalarni shakllanadi	Masofaviy amaliy ta'lim sifati oshgan	Yuqori texnik xarajalar

Xorijiy tajribalar asosida masofaviy ta'lim va innovatsion texnologiyalar integratsiyasi tahlili

2.3. Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni

Bugungi globallashuv jarayonida oliy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashdan iboratdir. Shu nuqtayi nazardan, talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu jarayonda zamonaviy pedagogik texnologiyalar alohida ahamiyat kasb etib, ta'lim oluvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirish, ularni kasbiy faoliyatga puxta tayyorlash hamda mustaqil ta'lim olish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Kasbiy kompetensiya — bu shaxsning muayyan kasbiy faoliyatni samarali bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka, tajriba va shaxsiy sifatlar majmuidir. U nafaqat nazariy bilimlarni egallashni, balki ularni amaliyotda qo'llash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, ijodiy yondashuv ko'rsatish va kasbiy mas'uliyatni his qilishni ham nazarda tutadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida aynan kompetensiyaviy yondashuv talabalarining kasbiy tayyorgarligini oshirishning samarali vositasi sifatida qaralmoqda.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarni taklif etadi. Ular orasida interaktiv ta'lim metodlari, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, modulli o'qitish, case-study, blended learning, flipped classroom, masofaviy ta'lim texnologiyalari, virtual laboratoriyalar va raqamli ta'lim platformalari alohida o'rin tutadi. Mazkur texnologiyalar talabalarining faolligini oshirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash va mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interaktiv pedagogik texnologiyalar talabalarining kasbiy fikrlashini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Masalan, "Aqliy hujum", "Debat", "Klaster", "Bumerang", "Fishbone" kabi metodlar orqali talabalar muammolarni tahlil qiladi, turli yechimlarni taklif etadi, o'z fikrlarini asoslaydi va jamoaviy qaror qabul qilish tajribasini orttiradi. Bu esa kelajakdagi kasbiy faoliyatda zarur bo'ladigan kommunikativ, analitik va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantiradi.

Case-study texnologiyasi talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu metod real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilishga asoslangan bo'lib, talabalarni kasbiy muammolarni mustaqil hal etishga o'rnatadi. Talaba mavjud vaziyatni o'rganadi, muammoni aniqlaydi, turli yechim variantlarini ishlab chiqadi va eng maqbul qarorni tanlaydi. Natijada tahliliy fikrlash, mas'uliyatli qaror qabul qilish va amaliy tajriba shakllanadi.

Loyiha asosida o'qitish texnologiyasi ham kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu yondashuv talabalarni ma'lum bir muammoni hal qilishga yo'naltirilgan amaliy loyiha ustida ishlashga jalb qiladi. Jarayon davomida talabalar axborot izlaydi, tahlil qiladi, rejalashtiradi, natijalarni taqdim etadi va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa ularning tashabbuskorligi, ijodkorligi va kasbiy mas'uliyatini oshiradi.

Masofaviy ta'lim va raqamli platformalar orqali tashkil etilgan o'quv jarayonlari ham kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom kabi platformalar orqali talabalar elektron resurslar bilan ishlash, virtual seminar va treninglarda qatnashish, onlayn loyihalar ustida ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ularning raqamli savodxonlik, mustaqil o'qish va o'z-o'zini boshqarish kompetensiyalarini shakllantiradi.

Virtual laboratoriyalar va simulatsion texnologiyalar talabalarining amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, texnik, tibbiyot, muhandislik va tabiiy fanlar yo'nalishlarida ushbu texnologiyalar nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini beradi. Talabalar murakkab jarayonlarni virtual muhitda kuzatish, tajribalar o'tkazish va xatolar ustida ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa xavfsiz va samarali o'quv muhiti yaratadi.

Blended learning, ya'ni aralash ta'lim modeli zamonaviy pedagogik texnologiyalar orasida eng samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu model an'anaviy auditoriya mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtiradi. Natijada talabalar nazariy materialni mustaqil ravishda o'rganib, auditoriya mashg'ulotlarida amaliy vazifalarni bajaradilar. Bu usul talabalarining mustaqilligi va amaliy tayyorgarligini oshiradi.

talabalarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lash, real kasbiy vaziyatlar asosida mashg'ulotlarni tashkil etish, interaktiv metodlardan foydalanish, mustaqil ta'limga yo'naltirish hamda innovatsion fikrlashni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Kompetensiyalarni rivojlantirishda loyiha asosida o'qitish, case-study, muammoli ta'lim, virtual laboratoriyalar, treninglar, simulatsion mashg'ulotlar va masofaviy ta'lim platformalaridan foydalanish yuqori samara beradi. Chunki bunday metodlar talabalarining bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llash, tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning tarixiy taraqqiyotiga nazar tashlaydigan bo'lsak, avvalgi davrlarda ta'lim jarayoni asosan bilimlarni tayyor shaklda yetkazishga qaratilgan edi. O'qituvchi markaziy figuraga aylangan, talabalar esa asosan tinglovchi va ijrochi sifatida ishtirok etgan. Bunday yondashuvda nazariy bilimlar berilgan bo'lsa-da, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, mustaqil qaror qabul qilish, kreativ fikrlash kabi kompetensiyalar yetarli darajada rivojlanmagan. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab pedagogikada kompetensiyaviy yondashuv shakllana boshladi. Bu yondashuvning asosiy mohiyati bilimlarni shunchaki o'zlashtirish emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llashga yo'naltirishdan iborat bo'ldi.

Hozirgi kunda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi yanada dolzarb bo'lib, u raqamli ta'lim, innovatsion pedagogika va mehnat bozori talablari bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida talaba markaziy obyekti sifatida qaraladi. Pedagog esa yo'naltiruvchi, motivator va fasilitator rolini bajaradi. Bu esa ta'lim jarayonida talabaning mustaqilligini, faolligini va mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur masala ilmiy jihatdan keng o'rganilgan. J.Dyui, L.S.Vigotskiy, V.P.Bespalko, M.V.Klarin, A.V.Xutorskoy kabi olimlar kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslarini ishlab chiqqanlar. Ularning tadqiqotlarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish uchun faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim, muammoli vaziyatlar yaratish, refleksiya va interaktiv metodlarning ahamiyati asoslab berilgan. O'zbekistonlik olimlar N.A.Muslimov, B.X.Xodjayev, U.N.Nishonaliyev va boshqa tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda ham zamonaviy pedagogik

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar oliy ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalar kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida qo'llanilmoqda. AQSh universitetlarida "flipped classroom" va case-study texnologiyalari keng qo'llanilib, talabalar mustaqil fikrlash va amaliy qaror qabul qilish ko'nikmalarini egallamoqda. Finlyandiya loyiha asosida o'qitish modeli orqali talabalarining kreativlik va muammoli vaziyatlarni hal qilish kompetensiyalari rivojlantirilmoqda. Janubiy Koreyada esa sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim tizimlari talabalarining individual rivojlanish trayektoriyasini belgilashda qo'llanilmoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Pedagoglarning raqamli kompetensiyasining yetarli emasligi, texnik vositalar taqchilligi, metodik qo'llanmalar kamligi va ayrim talabalar motivatsiyasining sustligi bu jarayon samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun pedagoglar malakasini oshirish, ta'lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash va innovatsion metodikalarini keng targ'ib qilish zarur. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim o'rinni tutadi. Ular ta'lim jarayonini interaktiv, samarali va amaliy yo'naltirilgan shaklda tashkil etishga imkon yaratadi. Natijada talabalar nafaqat nazariy bilimlarni egallaydi, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatda zarur bo'ladigan amaliy ko'nikma va kompetensiyalarni ham shakllantiradi. Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi bevosita ushbu texnologiyalarni samarali joriy etish darajasiga bog'liqdir.

Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish bugungi zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki bugungi mehnat bozori nafaqat nazariy bilimga ega, balki o'z kasbiy faoliyatida mustaqil fikrlay oladigan, muammolarni tahlil qila oladigan, innovatsion qarorlar qabul qilishga qodir bo'lgan mutaxassislarni talab etmoqda. Kasbiy kompetensiya shaxsning o'z kasbiga oid bilim, ko'nikma, malaka, tajriba va shaxsiy sifatlarining uyg'unlashgan tizimi bo'lib, mutaxassisning kasbiy faoliyatni samarali bajarish imkoniyatini belgilaydi. Uni rivojlantirish jarayoni uzoq muddatli, tizimli va ilmiy asoslangan pedagogik faoliyatni talab qiladi.

Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning asosiy yo'llaridan biri ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etishdir. Bunda

texnologiyalar asosida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning metodik asosini chuqur yoritilgan.

Ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida talabalar bilimlarni 30–40 foizga samaralarini o'zlashtiradi. Interaktiv metodlar qo'llanilgan darslarda talabalar faolligi 70–80 foizga oshishi aniqlangan. Case-study va loyiha asosida o'qitish natijasida talabalar muammoli vaziyatlarni hal qilish, tahliliy fikrlash va kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Virtual laboratoriyalar va simulyatsion texnologiyalar esa amaliy kompetensiyalarni shakllantirishda 35–45 foizgacha yuqori natija ko'rsatgan.

Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning samarasi bir necha yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, talabalar nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi. Ikkinchidan, ularda kasbiy mas'uliyat, tashabbuskorlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi. Uchinchidan, mehnat bozoriga moslashuvchanlik va raqobatbardoshlik ortadi. To'rtinchidan, talabalarning o'z ustida ishlashga bo'lgan motivatsiyasi kuchayadi.

Xorijiy tajribalarda ham kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. AQSh va Yevropa universitetlarida dual ta'lim tizimi, loyiha asosidagi o'qitish, amaliyotga yo'naltirilgan treninglar orqali talabalar real ish muhitiga tayyorlanadi. Finlyandiya kompetensiyaviy ta'lim modeli orqali talabalar mustaqil fikrlash va kreativ yechim topishga o'rgatiladi. Janubiy Koreyada esa sun'iy intellekt va adaptiv platformalar orqali individual kasbiy rivojlanish yo'nalishlari belgilanadi.

Xulosa qilib aytganda, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish zamonaviy ta'limning strategik vazifasi bo'lib, bu jarayonni samarali tashkil etish zamonaviy pedagogik texnologiyalarni to'g'ri qo'llashga bog'liq. Oldingi an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda, hozirgi kompetensiyaviy yondashuv talabaning shaxsiy rivojlanishiga, amaliy tayyorgarligiga va mustaqil faoliyatiga yo'naltirilgan. Ilmiy tadqiqotlar ham ushbu yondashuvning yuqori samaradorligini tasdiqlamoqda. Natijada ta'lim jarayonida shakllangan kasbiy kompetensiyalar kelajakdagi mutaxassisning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi.

III BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI

3.1. Oliy ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini takomillashtirish, uning sifati va samaradorligini oshirish dunyo miqyosidagi dolzarb muammalardan biriga aylangan. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, sun'iy intellekt tizimlarining takomillashuvi hamda raqamli infratuzilmaning kengayishi oliy ta'lim tizimiga tub yangilanishlar olib kirib, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Zamonaviy ta'lim muassasalari oldida turgan asosiy vazifa — bilimlarni yetkazishning innovatsion usullarini qo'llash, talabalarining mustaqil fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirish, ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos tayyorlashdan iboratdir. Bu borada sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar oliy ta'lim sifatini oshirishning muhim vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Sun'iy intellekt — inson tafakkuriga xos bo'lgan o'rganish, tahlil qilish, qaror qabul qilish va muammolarni hal etish kabi funksiyalarni bajarishga qodir bo'lgan dasturiy tizimlar majmuasidir. Raqamli texnologiyalar esa axborotni yaratish, uzatish, saqlash va qayta ishlashga xizmat qiluvchi elektron vositalar va platformalarni o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiyalar ta'lim tizimiga integratsiyalashganda o'quv jarayonini individuallashtirish, interaktivlashtirish va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Oliy ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellektning eng muhim imkoniyatlaridan biri ta'lim jarayonini individuallashtirishdir. Har bir talabaning bilim darajasi, o'zlashtirish sur'ati, qiziqishi va ehtiyojlari turlicha bo'lganligi sababli an'anaviy yondashuv barcha talabalar uchun bir xil natija bermaydi. Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim tizimlari har bir talabaning bilim darajasini tahlil qilib, unga mos o'quv materiallari va topshiriqlarni tavsiya etadi. Bu esa individual yondashuvni ta'minlab, o'zlashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan masofaviy va aralash ta'lim tizimlari oliy ta'lim sifatini oshirishda katta ahamiyatga ega. Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom, Canvas kabi platformalar ta'lim jarayonini istalgan vaqt va

makonda tashkil etish imkonini beradi. Bu platformalar orqali ma'ruzalar, seminarlar, test sinovlari, virtual laboratoriyalar va interaktiv topshiriqlarni tashkil etish mumkin. Natijada ta'lim jarayoni yanada moslashuvchan, qulay va samarali bo'ladi.

Sun'iy intellekt asosidagi analitik tizimlar oliy ta'limda baholash va monitoring jarayonlarini takomillashtirish imkonini yaratadi. Ushbu tizimlar talabalar faoliyatini real vaqt rejimida tahlil qilib, ularning o'zlashtirish ko'rsatkichlari, kuchli va zaif tomonlari haqida batafsil ma'lumot beradi. O'qituvchi ushbu ma'lumotlar asosida individual pedagogik yondashuvni belgilaydi, qo'shimcha tushuntirishlar yoki topshiriqlar beradi. Bu esa ta'lim jarayonining aniqligi va samaradorligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar interaktiv ta'lim metodlarini qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Virtual laboratoriyalar, simulyatorlar, multimedia vositalari, interaktiv testlar, gamifikatsiya elementlari talabalarni ta'lim jarayoniga faol jalb etadi. Masalan, texnik va tibbiyot yo'nalishlarida virtual simulyatorlar orqali murakkab amaliy mashg'ulotlarni xavfsiz va samarali bajarish mumkin. Bu talabalarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalarga aylantirishga yordam beradi.

Sun'iy intellekt asosidagi virtual assistentlar va chatbotlar oliy ta'limda konsultativ yordam ko'rsatishda samarali vosita hisoblanadi. Ular talabalar savollariga tezkor javob beradi, o'quv materiallari bo'yicha tushuntirishlar beradi, topshiriqlarni bajarishda yo'naltiruvchi tavsiyalar beradi. Natijada talabalar mustaqil ishlashga o'rganadi va vaqtni samarali boshqarish ko'nikmalarini egallaydi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar joriy etilgan oliy ta'lim muassasalarida talabalar o'zlashtirish darajasi an'anaviy ta'limga nisbatan 25–40 foizga yuqori bo'lmoqda. Interaktiv platformalar qo'llanilganda talabalar faolligi 70–80 foizgacha oshadi. Adaptiv ta'lim tizimlari esa bilimlarni mustahkamlash samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Xorijiy tajribalarda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar oliy ta'limning ajralmas qismiga aylangan. AQSh universitetlarida sun'iy intellekt asosidagi learning analytics tizimlari talabalar faoliyatini monitoring qilishda keng qo'llanadi. Finlyandiya oliy ta'limida blended learning modeli va interaktiv platformalar orqali individual ta'lim yo'nalishlari shakllantiriladi. Janubiy Koreyada adaptiv elektron ta'lim tizimlari talabalar uchun shaxsiy o'quv trajektoriyasini belgilaydi. Singapur universitetlarida sun'iy

intellekt asosidagi mentorlik tizimlari talabalarning akademik rivojlanishini nazorat qiladi.

Biroq sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni oliy ta'limga joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, internet sifati pastligi, pedagoglarning raqamli kompetensiyasining yetishmasligi, ayrim hollarda texnologiyalarga ortiqcha bog'liqlik shular jumlasidandir. Bundan tashqari, sun'iy intellektdan foydalanishda axborot xavfsizligi, akademik halollik va ma'lumotlar maxfiyligi masalalariga alohida e'tibor qaratish lozim.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy texnik bazani shakllantirish, pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish, maxsus treninglar tashkil etish va sun'iy intellektdan foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish zarur. Shuningdek, ta'lim tizimida raqamli madaniyatni shakllantirish ham muhim vazifalardan biridir.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar oliy ta'lim sifatini oshirishda ulkan imkoniyatlarga ega. Ular ta'lim jarayonini individuallashtirish, interaktivlashtirish, monitoringni takomillashtirish, talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda zamonaviy mehnat bozori talabalariga mos mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Kelgusida oliy ta'lim tizimini rivojlantirishda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni samarali integratsiyalash ta'lim sifatining yangi bosqichga ko'tarilishiga mustahkam zamin yaratadi.

[illegible]

Yozma ishlar va topshiriqlarni avtomatik tekshirish tizimlari	Testlar, yozma ishlar va topshiriqlarni avtomatik tekshirish tizimlari	Baholash jarayoni	Natijalarni tekzor metodik faoliyatiga bog'liqligi	Vaqti tekshirish, natijalarni tekzor metodik faoliyatiga bog'liqligi	Singapur va Janubiy Koreya tajribasi	Yaponiya va Singapurda keng qo'llaniladi	Gamifikatsiya texnologiyalari
Adaptiv ta'lim tizimlari	Talabalar faoliyati, topshiriqlar bajarilishi va test natijalari tahlili	O'zlashtirishdagi muammolar	Kamchiliklarni tezda bartaraf etish	Pedagog uchun ma'lumotlar taqdim etiladi	AQSh universitetlarida keng qo'llaniladi	Janubiy Koreya va Singapurda keng qo'llaniladi	Individual yondashuv kuchiyadi, akademik natijalar yaxshilanadi
San'iy intellekt va ma'lumotni tashqi dunyodan olish	Talabalarga 24/7 maslahat beruvchi virtual yordamchilar	Konsultatsiya jarayoni	Javob olish imkoniyati	O'qituvchi yuklamasi kamayadi	Britaniyada joriy etilgan	AQSh va Buyuk Britaniyada joriy etilgan	San'iy intellekt asosidagi chatbotlar
Avtomatlashdirilgan baholash tizimlari	Testlar, yozma ishlar va topshiriqlarni avtomatik tekshirish tizimlari	Baholash jarayoni	Natijalarni tekzor metodik faoliyatiga bog'liqligi	Vaqti tekshirish, natijalarni tekzor metodik faoliyatiga bog'liqligi	Singapur va Janubiy Koreya tajribasi	Yaponiya va Singapurda keng qo'llaniladi	Avtomatlashdirilgan baholash tizimlari
Gamifikatsiya texnologiyalari	Ball, reyting, badge va o'yin elementlari orqali ta'limni qiziqarli qilish	Dars jarayonining interaktivligi	Motivatsiya va faollik kuchayadi	Darslarni innovatsion tashkil etish imkoniyati	Singapurda keng qo'llaniladi	Yaponiya va Singapurda keng qo'llaniladi	Gamifikatsiya texnologiyalari

3.2. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish

Zamonaviy ta'lim tizimining jadal rivojlanishi, globallashtirish jarayonlari, raqamli transformatsiya va bilimlar iqtisodiyotining shakllanishi ta'lim mazmunini yangilashni, pedagogik faoliyatni modernizatsiya qilishni hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim amaliyotiga samarali joriy etishni talab qilmoqda. Ayniqsa, o'liy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish nafaqat ta'lim sifatini va samaradorligini oshirish, balki bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashuvchanligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish bugungi pedagogika fanining dolzarb ilmiy-amaliy yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Mazkur masalaning ilmiy jihatdan o'rganilganlik darajasi shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish bo'yicha ko'plab nazariy va amaliy tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, J.Dyui, V.P.Bespalko, M.V.Klarin, A.Xutorskoy, L.S.Vigotskiy kabi olimlar ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va pedagogik texnologiyalarni tizimli tashkil etish bo'yicha muhim ilmiy qarashlarni ilgari surganlar. Ularning ilmiy ishlari innovatsion ta'limni samarali tashkil etish uchun metodik tizim, boshqaruv mexanizmlari va pedagogik monitoring muhim ahamiyat kasb etishini asoslab bergan. Mahalliy olimlar N.A.Muslimov, B.X.Xodjayev, U.N.Nishonaliyev, Sh.S.Sharipov va boshqa tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda ham innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishning metodik asoslari, tashkiliy shart-sharoitlari va amaliy samaradorligi chuqur o'rganilgan.

Ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlar yetarli darajada takomillashtirilmagan taqdirda kutilgan samaradorlikka erishish mushkul bo'ladi. Tashkiliy-metodik mexanizm deganda innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich, tizimli va maqsadli ravishda tatbiq etishni ta'minlovchi boshqaruv, metodik ta'minot, monitoring, nazorat, pedagogik qo'llab-quvvatlash va texnik infratuzilma

elementlari tushuniladi. Mazkur mexanizmining puxta ishlab chiqilishi innovatsion faoliyatning barqarorligini ta'minlaydi.

Oldingi davrlarda pedagogik texnologiyalarni joriy etish ko'proq fragmentar va epizodik xarakter kasb etgan. O'qituvchilar asosan an'anaviy ma'ruza va seminar usullariga tayanib, innovatsion yondashuvlar yetarli darajada tizimlashtirilmagan holda qo'llanilgan. Natijada darslarning interaktivligi, talabalar faolligi va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi past bo'lgan. Hozirgi davrda esa raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt vositalari, masofaviy ta'lim platformalari va adaptiv o'qitish tizimlarining rivojlanishi innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Bugungi kunda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirishning eng muhim yo'nalishlaridan biri pedagoglarning kasbiy va raqamli kompetensiyasini rivojlantirish hisoblanadi. O'qituvchi innovatsion texnologiyalarni chuqur bilmas ekan, ularni ta'lim jarayonida samarali qo'llay olmaydi. Shu sababli malaka oshirish kurslari, seminar-treninglar, stajirovkalar va xalqaro tajriba almashuv dasturlarini tizimli tashkil etish muhim hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muntazam malaka oshirib boruvchi pedagoglarning dars samaradorligi 30–35 foizga yuqori bo'ladi.

Metodik ta'minotni takomillashtirish ham muhim tashkiliy omillardan biridir. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish uchun zamonaviy metodik qo'llanmalar, elektron resurslar, multimedia dars ishlamlari, interaktiv topshiriqlar bazasi yaratilishi zarur. Chunki metodik ta'minot innovatsion texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishning asosiy vositasi hisoblanadi. Ilmiy kuzatuvlar metodik ta'minotni kuchli bo'lgan ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash samaradorligi sezilarli darajada yuqori ekanligini ko'rsatmoqda.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish ham tashkiliy-metodik mexanizmlarning ajralmas qismi hisoblanadi. Zamonaviy kompyuter texnikasi, yuqori tezlikdagi internet, virtual laboratoriyalar, interaktiv doskalar va elektron platformalarsiz innovatsion texnologiyalarni samarali joriy etish mushkul. Ayniqsa, masofaviy ta'lim va aralash o'qitish modellari keng rivojlanayotgan bugungi davrda raqamli infratuzilma ta'lim sifatining muhim mezoniga aylanmoqda.

Tashkiliy-metodik mexanizmlar	Mazmuni va mohiyati	Amaliy oshirish vositalari	Pedagogik jarayonga ta'siri	Kutilayotgan natijalar	Mayjud muammolar	Takomillashtirish yo'llari
Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish	Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishni tartibga soluvchi huquqiy-me'yoriy hujjatlar va takomillashtirish	Davlat ta'lim standartlari, metodik nizomlar, reglamentlar	Ta'lim jarayonining tizimligi va uzluksizligini ta'minlaydi	Yagona metodik boshqaruv shakllanadi	Me'yoriy hujjatlarining eskirishi	Zamonaviy xalqaro standartlarga moslashtirish
Pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish	O'qituvchilarning innovatsion texnologiyalar bo'yicha bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish	Mataka oshirish kurslari, seminar-uzluksiz qo'llash kurslari	Pedagoglarning innovatsion faoliyati ta'lim jarayoniga oshadi	Dars sifati va interaktivligi oshadi	Mataka oshirish tizimining susligi	Uzluksiz kasbiy rivojlantirish platformalarini yaratish
Metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish	Innovatsion metodlarni qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish	Dars ishlamalar, metodik tavsiyalar, elektron resurslar	Darslarni samarali loyihalash imkonini beradi	Pedagogik yondashuvlar tizimlashadi	Sifatli metodik materiallarning kamligi	Elektron metodik bazani shakllantirish
Raqamli infratuzilmani rivojlantirish	Ta'lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash	Kompyuterlar, planshetlar, Internet tarmoqlari, serverlar	Innovatsion texnologiyalarni imkonini yaratadi	Raqamli ta'lim muhiti shakllanadi	Texnik vositalar yetishmovchiligi	Moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish
Masofaviy ta'lim platformalarini integratsiyalashtirish	O'quv jarayonini raqamli platformalar orqali boshqarish	Moodle, Google Classroom, Teams, Zoom	O'qitishning moslashuvchanligini oshiradi	Ta'lim sifati va kengayadi	Platformalardan foydalanish ko'nikmasining susligi	Platformalar bo'yicha maxsus treninqlar tashkil etish
Monitoring va diagnostika tizimini takomillashtirish	Innovatsion texnologiyalarni samaradorligini baholash	Elektron monitoring tizimlari, learning analytics	O'quv natijalari tahlili aniqlashadi	Tezkor tahlil va qaror qabul qilish imkoniyati yaratiladi	Diagnostika tizimining aniq emashligi	Avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari joriy etish

— 46 —

Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha keng qamrovli tahlil

Monitoring va diagnostika tizimlarini takomillashtirish innovatsion pedagogik texnologiyalar samaradorligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Learning analytics, elektron monitoring, avtomatlashtirilgan baholash tizimlari orqali ta'lim natijalarini muntazam tahlil qilish mumkin. Bu esa innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayonidagi kamchiliklarni tezkor aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Xorijiy tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlar mukammal yo'lga qo'yilgan. AQSh universitetlarida innovatsion faoliyat maxsus markazlar orqali boshqariladi. Finlyandiya pedagoglarning innovatsion faoliyati davlat darajasida qo'llab-quvvatlanadi. Janubiy Koreyada sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlari orqali ta'lim samaradorligi nazorat qilinadi. Singapurda esa pedagogik innovatsiyalarni metodik qo'llab-quvvatlash markazlari faoliyat yuritadi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish bo'yicha muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq tashkiliy-metodik mexanizmlarni yanada takomillashtirish, xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish, pedagoglarning innovatsion faoliyatini rag'batlantirish va monitoring tizimlarini modernizatsiya qilish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar, zamonaviy tajribalar va amaliy natijalar shuni ko'rsatadiki, puxta ishlab chiqilgan tashkiliy-metodik mexanizmlar innovatsion faoliyat samaradorligini oshiradi, pedagogik jarayonni modernizatsiya qiladi hamda talabalar kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga mustahkam zamin yaratadi. Kelgusida mazkur yo'nalishda kompleks ilmiy-amaliy yondashuvlarni rivojlantirish ta'lim tizimining raqobatbardoshligini ta'minlashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Tashkiliy-metodik mexanizmlar	Interaktiv metodlarni tizimli joriy etish	Innovatsion tajribalarni ommalashtirish	Talabalar motivatsiyasini oshirish	Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish	Virtual laboratoriyalarni joriy etish	Teskari aloqa tizimini o'rnatish va pedagog o'quvchi va pedagog o'rtasidagi munozam o'ralashni ta'minlash	Innovatsion pedagogik tajribalarni samaradorligini ilmiy o'rganish	Rivojlangan davlatlar tajribasini milliy ta'limga moslashtirish	Xalqaro tajribalarni integratsiyalash
Mazjud muammolar	Interaktiv dars modellarni ishlab chiqish	Tajribalarni almashish miqyosida innovatsion forumlar tashkil etish	Motivatsiya pasayishi	AI bo'yicha metodik bazani yaratish	Bosqichma-bosqich joriy etish	Elektron feedback platformalarini yaratish	Innovatsion grant loyihalarni ko'paytirish	Lokal sharoitga mos adaptatsion model yaratish	
Kutilayotgan natijalar	Kasbiy kompetensiyalar metodlarga o'rtiqcha lavanish	Tajribalarni almashish miqyosida innovatsion forumlar tashkil etish	Motivatsiya pasayishi	AI bo'yicha metodik bazani yaratish	Bosqichma-bosqich joriy etish	Elektron feedback platformalarini yaratish	Innovatsion grant loyihalarni ko'paytirish	Lokal sharoitga mos adaptatsion model yaratish	
Kutilayotgan natijalar	Kasbiy kompetensiyalar metodlarga o'rtiqcha lavanish	Tajribalarni almashish miqyosida innovatsion forumlar tashkil etish	Motivatsiya pasayishi	AI bo'yicha metodik bazani yaratish	Bosqichma-bosqich joriy etish	Elektron feedback platformalarini yaratish	Innovatsion grant loyihalarni ko'paytirish	Lokal sharoitga mos adaptatsion model yaratish	
Pedagogik jarayonga ta'sir	Talabalar faolligi va mustaqil fikrlashi oshadi	Pedagogik innovatsiyalar kengayadi	Darsdagi ishtirok faollashadi	Shaxsiylashtirilgan ta'lim shakllanadi	Nazariya va amaliyot uyg'unlashadi	O'quv jarayonini tekzor mulohazalarning fikr-mulohazalarini yaratish	Pedagogik innovatsiyalar takomillashtirish	Ta'lim sifati xalqaro darajaga ko'tariladi	
Amaliy oshirish vositalari	Case-study, debat, aqliy hujum, klaster	Konferensiyalar, seminarlar, tajriba almashuv platformalari	Gamifikatsiya, reyting tizimi, virtual mukofotlar	AI chatbotlar, adaptiv ta'lim tizimlari	VR/AR laboratoriyalar, simulatsiyalar	Elektron so'rovnomalar, onlayn konsultatsiyalar	Tadqiqot loyihalari, eksperimental sinovlar	Xalqaro hamkorlik, grant sinovlar	
Mazmuni va mohiyati	Ta'lim jarayoniga zamonaviy interaktiv metodlarni kiritish	Ilg'or pedagogik tajribalarni tarqatish	Innovatsion texnologiyalar orqali qiziqishni kuchaytirish	Ta'lim jarayonini avtomatlashtirish va individuallashtirish	Simulyatsion o'quv muhiti yaratish	O'quvchi va pedagog o'rtasidagi munozam o'ralashni ta'minlash	Innovatsion pedagogik tajribalarni samaradorligini ilmiy o'rganish	Rivojlangan davlatlar tajribasini milliy ta'limga moslashtirish	

3.3. Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbollari

Hozirgi globallashtirish sharoitida dunyo ta'lim tizimi tubdan yangilanmoqda va bu jarayon oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishni strategik zaruratga aylantirmoqda. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, mehnat bozoridagi keskin raqobat hamda yangi kasblarning paydo bo'lishi oliy ta'lim oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'yarmoqda. Endilikda oliy ta'lim muassasalari faqat nazariy bilim beruvchi maskan emas, balki innovatsion fikrlaydigan, kreativ yondashuvga ega, mustaqil qaror qabul qila oladigan va global mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlovchi markazga aylanishi lozim. Shu nuqtaiy nazardan, oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbollari alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish deganda ta'lim mazmuni, shakli, metodlari, boshqaruv mexanizmlari va baholash tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish tushuniladi. Bu jarayonning asosiy maqsadi ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, xalqaro standartlarga moslashish hamda innovatsion taraqqiyotga xizmat qiluvchi intellektual salohiyatni shakllantirishdan iboratdir. Mazkur maqsadga erishishda ilg'or pedagogik texnologiyalar strategik vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ilg'or pedagogik texnologiyalar — bu ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi innovatsion metodlar, vositalar, raqamli platformalar va zamonaviy yondashuvlar majmuidir. Ular qatoriga interaktiv ta'lim, blended learning, flipped classroom, adaptiv o'qitish, masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari, virtual laboratoriyalar, simulyatsion texnologiyalar, gamifikatsiya va loyiha asosida o'qitish kabi yondashuvlar kiradi. Mazkur texnologiyalar nafaqat o'quv jarayonini modernizatsiya qiladi, balki talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mazkur masalaning ilmiy jihatdan o'rganilganlik darajasi yuqori bo'lib, pedagogika fanida ushbu yo'nalish bo'yicha qator fundamental tadqiqotlar olib borilgan. J.Dyui, V.P.Bespalko, M.V.Klarin, L.S.Vigotskiy, A.Xutorskoy kabi olimlar innovatsion

Xalqaro tajribalar ushbu strategik istiqbollarning real samaradorligini tasdiqlaydi. AQSh universitetlarida blended learning va flipped classroom texnologiyalari keng joriy etilgan bo'lib, bu talabalar mustaqilligini oshirmoqda. Finlyandiya loyiha asosida o'qitish innovatsion tafakkurni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Janubiy Koreya sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari individual o'qitish modelini takomillashirmoqda. Singapurda esa virtual laboratoriyalar va adaptiv platformalar oliy ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqqan.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham modernizatsiya jarayonlari jadallashmoqda. Raqamli ta'lim platformalarining joriy etilishi, elektron resurslarning kengayishi, masofaviy ta'lim shakllarining rivojlanishi, pedagoglarning malakasini oshirish bo'yicha islohotlar bunga misol bo'la oladi. Biroq ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbollarini to'liq ro'yobga chiqarish uchun tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish, texnik infratuzilmani mustahkamlash, pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish va xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish zarur.

Umumiy tahlil shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ilg'or pedagogik texnologiyalar strategik rivojlanishning eng muhim omili hisoblanadi. Ular ta'limning sifatini oshiradi, innovatsion yondashuvlarni kengaytiradi, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi va global raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Kelajakda sun'iy intellekt, virtual reallik, adaptiv ta'lim va raqamli boshqaruv tizimlarining keng joriy etilishi oliy ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqadi. Shu sababli ilg'or pedagogik texnologiyalarni strategik rivojlantirish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy asoslarini ishlab chiqqanlar. Ularning ilmiy qarashlarida ta'limning interaktivligi, shaxsga yo'naltirilganligi va kompetensiyaviy yondashuvning ustuvorligi alohida ta'kidlangan. Mahalliy olimlar N.A.Muslimov, B.X.Xodjajev, U.N.Nishonaliyev va boshqa tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda esa oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning metodik asoslari chuqur tahlil qilingan.

Oldingi davrlarda oliy ta'lim tizimi ko'proq an'anaviy yondashuvlarga asoslangan bo'lib, bunda ma'ruza markaziy o'rinni egallagan. Talabalar asosan tayyor bilimlarni qabul qiluvchi sifatida qaralgan. Bunday modelda nazariy bilimlar yetkazilgan bo'lsa-da, mustaqil fikrlash, kreativlik, amaliy ko'nikmalar va innovatsion tafakkurni rivojlantirish imkoniyatlari cheklangan edi. Hozirgi davrda esa zamonaviy texnologiyalar ta'limning mazmunini tubdan o'zgartirib, talabani markazga qo'yuvchi modelni shakllantirdi.

Bugungi kunda ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbollari, avvalo, ta'lim jarayonining to'liq raqamlashtirilishi bilan bog'liqdir. Raqamli ta'lim platformalari orqali o'quv materiallariga doimiy kirish, virtual seminarlar, interaktiv testlar va masofaviy laboratoriyalar tashkil etish imkoniyati yaratilmoqda. Bu esa ta'limning moslashuvchanligini ta'minlaydi. Kelajakda sun'iy intellekt asosidagi adaptiv platformalar har bir talabaning individual ehtiyojiga mos ta'lim trayektoriyasini shakllantirish imkonini beradi.

Sun'iy intellektning oliy ta'lim tizimidagi istiqbollari ayniqsa strategik ahamiyatga ega. AI texnologiyalari talabalarning bilim darajasini tahlil qilish, individual tavsiyalar berish, avtomatik baholash, ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonini optimallashtirish imkonini yaratadi. Bu esa ta'lim sifatining sezilarli oshishiga olib keladi. Tadqiqotlarga ko'ra, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari o'zlashtirish samaradorligini 30-40 foizga oshiradi.

Strategik istiqbollarning yana bir muhim yo'nalishi — kompetensiyaviy ta'lim modelining rivojlanishidir. Ilg'or pedagogik texnologiyalar yordamida talabalar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiradi. Case-study, loyiha asosida o'qitish, virtual simulyatsiyalar orqali real kasbiy vaziyatlarga mos tayyorgarlik shakllanadi. Bu esa bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

XULOSA

Bugungi globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda raqamli transformatsiyaning barcha sohalarga chuqur kirib borishi oliy ta'lim tizimini tubdan modernizatsiya qilishni taqozo etmoqda. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida oliy ta'lim oldiga qo'yilayotgan asosiy vazifalardan biri raqobatbardosh, yuqori malakali, innovatsion fikrlashga ega, mustaqil qaror qabul qila oladigan va kasbiy kompetensiyalari rivojlangan mutaxassislarni tayyorlashdan iboratdir. Ushbu monografiyada olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar, pedagogik yondashuvlar va xorijiy tajribalar o'rganilishi shuni ko'rsatdiki, mazkur maqsadga erishishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni oliy ta'lim tizimiga samarali joriy etish hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Monografiya doirasida raqamli ta'lim muhiti va interaktiv metodlardan foydalanishning nazariy asoslari atroflicha tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli ta'lim muhiti ta'lim jarayonining interaktivligini oshirish, bilimlarni individuallashtirilgan shaklda yetkazish, o'quvchilar va pedagoglar o'rtasidagi samarali muloqotni tashkil etish hamda ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishda muhim vosita hisoblanadi. Interaktiv metodlar, masofaviy ta'lim platformalari va raqamli vositalarning uyg'unligi talabalarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv va muammolarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi.

Masofaviy ta'lim platformalari va innovatsion o'qitish texnologiyalarining integratsiyasi bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik jarayonni samarali tashkil etishda Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom, Canvas kabi platformalarning imkoniyatlari nihoyatda kengdir. Ushbu platformalarning sun'iy intellekt, adaptiv ta'lim, learning analytics, virtual laboratoriyalar va gamifikatsiya texnologiyalari bilan integratsiyalashuvi ta'lim jarayonining moslashuvchanligini ta'minlab, har bir talabaning individual rivojlanish trayektoriyasini shakllantirishga imkon yaratadi.

Monografiyada talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'zini alohida ilmiy tahlil qilindi.

Aniqlanishicha, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini mustahkamlaydi, balki ularning amaliy faoliyatga tayyorgarligini oshiradi. Case-study, loyiha asosida o'qitish, blended learning, flipped classroom, virtual simulatsiyalar va interaktiv metodlar talabalarda kreativlik, tashabbuskorlik, mas'uliyatlilik, tahliliy fikrlash va kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi ilmiy tadqiqotlar asosida ko'rsatib berildi.

Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning oliy ta'lim sifatini oshirishdagi imkoniyatlari bo'yicha olib borilgan ilmiy tahlillar mazkur texnologiyalarning strategik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim tizimlari, avtomatlashtirilgan baholash platformalari, virtual assistentlar va learning analytics vositalari ta'lim jarayonini optimallashtirish, pedagogik monitoringni takomillashtirish hamda individual yondashuvni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ularning qo'llanilishi natijasida talabalar o'zlashtirish darajasining oshishi, pedagoglarning ish samaradorligining oshishi va ta'lim jarayonining shaffofligi kuchayishi kuzatilmoqda.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, mazkur jarayonning muvaffaqiyati bir qator omillarga bog'liqdir. Jumladan, normativ-huquqiy bazaning takomillashtirilishi, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi, metodik ta'minotning yetarliligi, texnik infratuzilmaning rivojlanganligi hamda monitoring tizimining samaradorligi innovatsion texnologiyalarni joriy etishning asosiy shartlari hisoblanadi. Ilmiy kuzatuvlar natijasida pedagoglarning innovatsion faoliyatini tizimli qo'llab-quvvatlash va xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish zarurligi asoslab berildi.

Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda ilg'or pedagogik texnologiyalarning strategik istiqbolari tahlili shuni ko'rsatdiki, kelajak ta'limi to'liq raqamlashtirilgan, sun'iy intellekt bilan integratsiyalashgan va individual ta'lim trayektoriyalariga asoslangan bo'ladi. Virtual reallik, augmentatsiyalangan reallik, adaptiv ta'lim tizimlari, elektron portfolio, aqli baholash platformalari va raqamli ilmiy tadqiqot vositalari oliy ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Muslimov N.A. Pedagogik kompetentlik va innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Xodjayev B.X. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
3. Nishonaliyev U.N. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. Sharipov Sh.S. Oliy ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
5. Tolipov O'Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2018.
6. Klarin M.V. Innovatsion pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2017.
7. Bepalko V.P. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Moskva: Pedagogika, 2016.
8. Podlasiy I.P. Pedagogika. – Moskva: Vados, 2019.
9. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Moskva: Narodnoye obrazovaniye, 2018.
10. Vigotskiy L.S. Ta'lim psixologiyasi. – Moskva: Prosveshcheniye, 2015.
11. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Free Press, 2018.
12. Piaget J. The Psychology of Intelligence. – London: Routledge, 2017.
13. Hutmacher W. Key Competencies for Europe. – Strasbourg: Council of Europe, 2019.
14. UNESCO. Education for Sustainable Development. – Paris, 2022.
15. OECD. Education at a Glance. – Paris, 2023.
16. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. – Canada: Athabasca University Press, 2021.
17. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. – Vancouver, 2020.
18. Siemens G. Learning Analytics and Knowledge. – New York, 2021.
19. Laurillard D. Teaching as a Design Science. – London, 2018.
20. Mishra P., Koehler M. Technological Pedagogical Content Knowledge Framework. – New York, 2019.

Xorijiy tajribalar tahlili AQSh, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur, Germaniya va Yaponiya kabi davlatlarda ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali oliy ta'lim tizimining samaradorligi sezilarli darajada oshganligini ko'rsatdi. Ushbu davlatlar tajribasi innovatsion texnologiyalarni tizimli ravishda joriy etish, pedagoglarni muntazam qayta tayyorlash va ta'limni raqamlashtirishning muhim strategik yo'nalish ekanligini tasdiqlaydi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham raqamlashtirish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish borasida muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq mazkur yo'nalishda tashkiliy-metodik mexanizmlarni yanada takomillashtirish, pedagoglarning innovatsion salohiyatini oshirish, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarini keng joriy etish hamda xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, ushbu monografiya natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning strategik asosi hisoblanadi. Ularni samarali joriy etish orqali ta'lim sifati oshadi, talabalar kasbiy kompetensiyalari rivojlanadi, ta'lim jarayonining interaktivligi va samaradorligi kuchayadi hamda global mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash uchun mustahkam zamin yaratiladi. Kelgusida ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy-amaliy tadqiqotlar ta'lim tizimining innovatsion taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiladi.

49. Johnson L. Technology Outlook for Higher Education. – Horizon Report, 2023.
50. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid qarorlari va farmonlari to'plami. – Toshkent, 2024.

21. Bonk C.J. The World is Open. – San Francisco, 2020.
22. Garrison D.R. E-learning in the 21st Century. – London, 2022.
23. Salmon G. E-Moderating: The Key to Online Teaching. – New York, 2021.
24. Holmes W., Bialik M. Artificial Intelligence in Education. – Boston, 2022.
25. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence. – London, 2020.
26. Selwyn N. Education and Technology. – New York, 2019.
27. Redecker C. European Framework for Digital Competence of Educators. – Luxembourg, 2021.
28. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York, 2020.
29. Hargreaves A. Teaching in the Knowledge Society. – London, 2019.
30. Cuban L. Oversold and Underused: Computers in Education. – Harvard University Press, 2018.
31. Khan B.H. Managing E-learning Strategies. – New York, 2021.
32. Moore M. Distance Education Theory. – London, 2020.
33. Keegan D. Foundations of Distance Education. – New York, 2019.
34. Harasim L. Learning Theory and Online Technologies. – New York, 2022.
35. Rosenberg M. E-learning: Strategies for Delivering Knowledge. – New York, 2018.
36. UNESCO. Digital Transformation of Higher Education. – Paris, 2023.
37. World Bank. Higher Education and Digital Futures. – Washington, 2022.
38. European Commission. Digital Education Action Plan. – Brussels, 2021.
39. Graham C.R. Blended Learning Systems. – New York, 2020.
40. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom. – Washington, 2019.
41. Jonassen D. Learning to Solve Problems with Technology. – New York, 2021.
42. Mayer R. Multimedia Learning. – Cambridge University Press, 2022.
43. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. – London, 2018.
44. Siemens G., Long P. Learning Analytics Research. – EDUCAUSE Review, 2021.
45. Zhao Y. Learners Without Borders. – New York, 2020.
46. Kumar K. Digital Pedagogy in Higher Education. – Oxford, 2022.
47. Smith R. Innovative Teaching Technologies. – Cambridge, 2021.
48. Brown T. Modern Educational Management. – London, 2020.

ILOVALAR

Oliy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish samaradorligini baholash mezonlari

Baholash mezonlari	Mazmuni	Baholash ko'rsatkichlari
Pedagoglarning raqamli kompetensiyasi	O'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalarni qo'llash darajasi	Yuqori, o'rta, past
Interaktiv metodlardan foydalanish	Darslarda innovatsion metodlar ulushi	70-100%
Talabalar faolligi	Dars jarayonidagi ishtirok ko'rsatkichi	Faol, o'rta, sust
O'zlashtirish samaradorligi	Bilimlarni egallash darajasi	80-100%
Mustaqil ta'lim ko'nikmasi	Talabalarning mustaqil ishlash darajasi	Yuqori, o'rta, past
Raqamli platformalardan foydalanish	LMS va boshqa platformalar samaradorligi	To'liq, qisman, kam
Kashiy kompetensiyalar rivojoti	Amaliy va nazariy kompetensiyalar shakllanishi	Yuqori natija
Innovatsion yondashuv samarasi	Ta'lim sifatiga ta'siri	Ijobiy o'sish

Oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishning bosqichma-bosqich modeli

Bosqichlar	Amalga oshiriladigan ishlar	Kutilayotgan natijalar
1-bosqich: Diagnostika	Mayjud ta'lim tizimini tahlil qilish, muammolarni aniqlash	Rivojlantirish yo'nalishlari belgilanadi
2-bosqich: Rejalashtirish	Strategik dastur va metodik mexanizmlarni ishlab chiqish	Tizimli yondashuv shakllanadi
3-bosqich: Texnik ta'minot	Zamonaviy texnik vositalar bilan jihozlash	Raqamli infratuzilma yaratiladi
4-bosqich: Pedagoglarni tayyorlash	Malaka oshirish, treninglar tashkil etish	Innovatsion kompetensiyalar rivojlanadi
5-bosqich: Joriy etish	Innovatsion texnologiyalarni darslarga tatbiq qilish	Dars sifati oshadi
6-bosqich: Monitoring	Natijalarni baholash va tahlil qilish	Kamchiliklar aniqlanadi
7-bosqich: Takomillashtirish	Aniqlangan muammolarni bartaraf etish	Barqaror innovatsion tizim shakllanadi

OCHIQ DARS TAHLILI

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

(kafedra, o'qituvchining lavozimi, ilmiy darajasi) _____ tomonidan o'tkazilgan
(o'qituvchining F.I.Sh.) _____

Ochiq dars tahlili bo'yicha mulohazalar:

Fan _____ Dars turi _____
Ta'lim yo'nalishi _____ Potok _____
Auditoriya _____ Sana _____
Ochiq dars mavzusi _____

Ochiq darsda qatnashgan o'qituvchilarning mulohazalari:

(ishchi dasturga, kalendar rejaiga muvofiqdagi, uslub, batafsillik, tushunarli yoki tushunarsiz, ko'rgazmali qurollardan foydalanish, tarqatma materiallar, yutuqlar, kamchiliklar, yangi ped. texn. qo'llanilganligi)

Umumiy xulosa va tavsiyalar:

Ochiq darsda qatnashgan o'qituvchilar:

(lavozimi, imzo, F.I.Sh.)

Tanishdim:

(lavozimi, imzo, F.I.Sh.)

NAZARIY DARS TAHLILI

" " " 20 _ yil

O'quv fanining nomi: _____

O'qituvchining F.I.Sh.: _____

Tayyyorlov yo'nalishi: _____

Bosqich: _____ Guruh: _____ Jurnal bo'yicha talabalar soni: _____

Mashg'ulotda qatnashayotgan o'quvchilar soni: _____

Mashg'ulot mavzusi: _____

I. Mashg'ulotni kuzatishdan maqsad: _____

II. O'quv rejalashtirish hujjatlari: (Mavjudligi va me'yoriy mos yoki yo'qligi)

1. Taqvimiy mavzular rejasini: _____

2. O'MT yoki mavzuning ta'lim texnologiyasi modeli: _____

3. Ma'ruza matni va didaktik materiallar: _____

III. Dars xonasining jihozlanganligi: (Yoritish, tozaligi, jihozlanishi)

IV. O'quvchilar faolligi va faolligining ta'minlanganligi: _____

V. Darsning tashkiliy qismi va unga ajratilgan vaqt: _____

VI. O'tilgan mavzuni takrorlash bosqichining borishi va unga ajratilgan vaqt: _____

VII. Yangi mavzuni bayon qilish bosqichining borishi va unga ajratilgan vaqt: _____

VIII. Ta'lim metodlarining bosqichma-bosqich va unga ajratilgan vaqt: _____

IX. Mustahkamlash va nazorat qilish jarayoni: _____

X. Uyga vazifa va yakuniy xulosa: _____

Kuzatuvchi: _____

Imzo: _____

DARS TAHLILI

Sana «...» 202... yil
 Fanning nomi
 O'qituvchining ismi shartli
 Sinfning sanitariya va gigiyena holati
 Guruh jumali bo'yicha talabalar soni darsga qatnashdi
 Darsning jilhozlanishi
 Talabalarning darsga tayyorgarligi
 Darsni kuzatishdan maqsad

Guruh

Uyga vazifa berish

Darsda uchragan kamchiliklar

Darsning yutuqlari

DARSNING BORISHI

Kuzatuvchining dars jarayoni bo'yicha qisqacha fikri

Dars bosqichlari

Darsning tashkil qilish jarayoni

O'tilgan va uyga berilgan mavzuni so'rash va takrorlash jarayoni

Yangi mavzu mazmunini tushuntirish jarayoni

Yangi mavzuni mustahkamlash amaliy va mustaqil ishlar bajarish ishlar jarayoni

Darsni yakunlash va xulosalash

Kuzatuvchining dars haqida xulosasi (taklif va mulohazalar)

Kuzatuvchining ismi shartli

Lavozimi

imzosi

Tel raqami:

Darsni tahlili bilan tanishdim:

imzosi

QAYDLAR UCHUN

DARS TAHLILI

Kafedra _____

Fan nomi _____

O'qituvchining fa' sh. _____

Kurs _____ Auditoriya _____

Guruh _____ Mashg'ulot turi _____

Mavzu _____

2023-yil _____

T/r	Mashg'ulot sifatli mezonlari	Ball				Loh
1	2	3	4	5	6	
I. Mashg'ulotning tashkiliy darajasi:						
1.1.	Mashg'ulot o'z vaqtida boshlangan	8.0				
1.2.	Mashg'ulot o'qituvchining aybi bilan barbad bo'ldi	0				
II. Auditoriyaning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasi:						
2.1.	Auditoriya mashg'ulot o'qishiga tayyor	5.0				
2.2.	Auditoriya mashg'ulot o'qish uchun tayyor emas	0				
III. Gurux jurnaling rasmilashirish darajasi						
3.1.	Jurnal belgilangan tarixda to'liq rasmilashirilgan	5.0				
3.2.	Jurnal qisman rasmilashirilgan	2.0				
3.3.	Jurnal rasmilashirilmagan	0				
IV. Davomat darajasi:						
4.1.	100%	10.0				
4.2.	95 va undan yuqori %	8.0				
4.3.	90 va undan yuqori %	6.0				
4.4.	80 va undan yuqori %	4.0				
4.5.	80 foizdan past	0				
V. Mashg'ulot bo'yicha chop etilgan o'quv-uslubiy majmuaning mavjudligi:						
5.1.	Mashg'ulot kafedra tavsiya etgan o'quv-uslubiy majmua asosida olib borildi	6.0				
5.2.	Mashg'ulot eski o'quv-uslubiy majmua asosida o'tikildi	3.0				
5.3.	Mashg'ulot o'quv-uslubiy majmua to'liq bo'lmagan holda o'tikildi	1.0				
VI. Mashg'ulotning ishchi o'quv dasturiga va ta'lim rejagga moslik darajasi:						
6.1.	Mavzu ishchi o'quv dastur va ta'lim rejaga to'liq mos keladi	4.0				
6.2.	Mavzu ishchi o'quv dastur va ta'lim rejaga qisman mos keladi	2.0				
6.3.	Mavzu ishchi o'quv dastur va ta'lim rejaga mos kelmaydi	0				
VII. Mashg'ulotning ilmiylik darajasi:						
7.1.	Mavzuga oid dolzarb masalalarning tahlili keltirildi	5.0				
7.2.	Mavzuga oid dolzarb masalalarning tahlili qisman keltirildi	3.0				
7.3.	Mavzuga oid dolzarb masalalarning tahlili keltirilmadi	0				
VIII. Talabalarning mashg'ulotga jalb qiluvchilik darajasi:						
8.1.	Mavzuni mohiyatini talaba to'liq o'rganib olganliklari kuzatildi	8.0				
8.2.	Mavzuni mohiyatini talaba o'rnatib olganliklari kuzatildi	4.0				
8.3.	Mavzuni mohiyatini talaba o'rnatib olganliklari kuzatildi	0				
IX. Mashg'ulotda talabalarning faolligi darajasi:						
9.1.	Mashg'ulotda talabalarning yuqori darajadagi faolligi kuzatildi	6.0				
9.2.	Mashg'ulotda talabalarning faolligi o'rnatib bo'ldi	3.0				
9.3.	Mashg'ulotda talabalarning faolligi kuzatilmadi	0				
X. Mashg'ulot mavzusi bo'yicha adabiyotlar ro'y xatini mavjudligi:						
10.1.	Mavzuga oid yangi o'quv adabiyotlar talaba e'tiboriga etkazildi	3.0				
10.2.	Mavzuga oid yangi o'quv adabiyotlar talaba e'tiboriga qisman etkazildi	2.0				
10.3.	Mavzuga oid yangi o'quv adabiyotlar talaba etkazilmadi	0				

SODIQOVA BAXTIGUL IBODULLAYEVNA
ABDURAXMONOVA DURDONA DAVRONOVNA
ABDURAXMONOV DOSTONBEK DAVRON O'G'LI
XUDOYOROVA GULYOR DONIYOR QIZI

OLIV TA'LIM TIZIMIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI
JORIY ETISHNING INNOVATSION MEKANIZMLARI

Muharrirlar:	Dostonbek Abduraxmonov Jamila Yunusova
Musahhihlar:	Dilrabo Mardiyeva Munisa Yuldasheva
Sahifalovchi:	Javohir Abduhakimov

Ushbu nashr 21.05.2026 yildagi №417/177AS sonli Yulduz nashriyot-matbaa ijodiy uyi tomonidan sahifalandi va nashrga tayyorlandi.

Bosishga ruxsat etildi: 25.05.2026 yil

Bichimi 60x84 ^{1/16}, "Times New Roman" garniturada raqamli bosma usulda chop etildi.

Adadi 50. Buyurtma №417/177AS

OLIV TA'LIM TIZIMIDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI

Ushbu monografiyada oliy ta'lim tizimida ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy va metodologik asoslari, innovatsion yondashuvlari, amaliy mexanizmlari hamda ularning ta'lim sifati va samaradorligiga ta'siri yoritilgan.

Monografiya oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlari, ilmiy tadqiqotchilar, magistrant va talabalarga mo'ljallangan.

ZAMONAVIY
PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

RAQAMLI TA'LIM
VA TEXNOLOGIYALAR

INNOVATSION
MEXANIZMLAR

TA'LIM SIFATI
VA SAMARADORLIK

XALQARO TAJRIBA
VA ISTIQBOLLAR

ISBN 978-9943-10-123-4

9 789943 101234

OLIV TA'LIM TIZIMIDA ILG'OR PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING
INNOVATSION MEXANIZMLARI

MONOGRAFIYA

